

మనుజుఁ డొక వ్యూహమును నేర్పుకొనియుండవలెను; సోమరిగ నున్నవాఁడు కఠినశిక్షను బొందుచుండెను.

నగరమునకు సహింసమున సరస్సులుగాని జీవనదులుగాని లేవు. నూతులలోని నీరును వారు వాడుకొనుచుండిరి. వారు నూతులు శ్రవ్యించుకొనవచ్చును; మొక్కలు పాతించవచ్చును. పండించిన పంటలనుగాని, భూమిలో దొరికిన నస్తువులనుగాని, వారు పై దేశములకుఁ బంపకూడ దని యతఁడు నిర్ణయముఁజేసెను. సరుకుల నెగుమతిచేసినవారు కఠినశిక్షను బొందుచుండిరి. ప్రజారాజ్యములోనివారు గనుక దేశమునకు జ్ఞానము శుభము నిచ్చు కార్యములు జరగినపుడు, సర్కారువారు విందులు చేయించుట గలదు. జరిగినపుడెల్ల విందులకుఁ బోయినవాఁడు తిండిపోతని వానిని శిక్షించుట గలదు; పిలిచినపు డొక పర్యాయమైన వెళ్లనివాఁడు శిక్షకుఁ బొత్తుండు.

సోలను చట్టములు నూలుసంవత్సరములవఱ కమలులో నుండెను. అతనిని జూచుటకుఁ బ్రతిరోజున గొప్పవారు బోవుచుండిరి; కొందఱతనిని క్లాఫించిరి; కొన్ని చట్టములలో నవరణఁజేసిన బాగుగ నుండునని కొందఱు సలహా యిచ్చిరి; మంచి వికాసని తోచినవానిని రద్దుచేయవలసిన దని మఱి కొందఱు చెప్పిరి. ఎంత గొప్పకార్యమైనను సర్వజనక్లామనీయముగ నుండదుగదా? అందఱను మెప్పించుట గష్టము. “ఒకరికి వులు

మకూర, మజియొకరికి ఇగురుకూర, యిష్టము". వచ్చిన ప్రతి వానికి సమాధానము చెప్పట కష్టమని లోచి, చది సంవత్సరములవఱకు దేశమును విడుచుటకు వారివద్ద సెలవు పుచ్చుకొని, పర్వతమునిమిత్త మని చెప్పి, యతఁడు పై దేశములకు లేచి పోయెను.

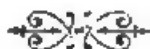
ఈకపు మొదలగు దేశములను జూచుచు "క్రీసము" యను నొక రాజుతనిని నాహూయము చేయుటచేత, నితనిని దర్శించుటకు పోలను పోయెను. ఈ రాజు గొప్ప ధనవంతుఁడు; కుబేరుఁ డని చెప్పునచ్చును. కుగ్రామముచుండి వచ్చినవానికి బట్టణములో నివి యన్నియు విచిత్రముగ నగుపడునటుల, రాజు ధానిలోఁ బ్రతి వస్తువు నతనికి గన్నులపండువుగ నుండెను. అలంకరించుకొని మహావైభవముతో రాజు సముఖమునకుఁ బోవుచున్న ప్రతి సామంతప్రభువు నతఁడు రాజుని భావించెను. తుద కతనికి రాజదర్శనమయ్యెను. నగరులోఁ జూచినవన్నియు బంగారువస్తువులే; అంతట ననరత్నములే; చీనిచీనాంబరములు తండ్రివతండములు. వీనిని జూచి, యతఁడు సంతసించలేదు; అతని మనస్సు చలించలేదు. వీనిని జూచి యతఁ డాశ్చర్యము పొందనందుకు, రాజాశ్చర్యపడి, ఖజానాకొట్ల నతనికిఁ జూపించవలసిన దని, నేవకుల కాళ్ల జేసెను. బొక్కసములో నున్న ధనమునకు లెక్కలేదు; ధనరాసులు మూలుగుచుండెను. వీనిని గన్నులారఁ జూచి, యతఁడు రాజువద్దకు వచ్చెను. "నా

కంటె మోచు సౌఖ్యము ననుభవించువానిని చూచితవా?" యని రాజుని నడిగెను. "చూచితిని. వాడు మా 'ఆ థేషన్' లోఁ గాపురముచేసెను. భాగ్యభోగ్యములు లేకపోయినను, సంతానవంతుడై, యన్నవస్త్రాదులకు లోపములేకుండ సుఖముగ వాడు జీవించె"నని యతఁడు ప్రతివచన మిచ్చెను. ఆ రాజునకంటె సుఖముగ జీవించువారు పలువురు ప్రపంచము లోఁగల రని యతఁడు రాజునకుఁ జెలియఁజేసెను. "ఓరాజా, మేము ప్రజారాజ్యములోనివారము. కొంతలేకుండ మాకు దైవ మన్నోదకము లిచ్చియున్నాఁడు. మేము విషయేచ్ఛలను గోరువారము కాము. 'అంగనాపుత్రగేహామావిత్తాది సంసారసుఖముల దగిలి వర్తించము'. ఇవి క్షణభంగురము"లని బోధపఱచి యతఁడు లేచిపోయెను.

చంచలలక్ష్మి యని సార్థకనామమె. మఱి కొన్నిరోజులకు పారసీకచక్రవర్తి 'కైరసు' దండెత్తిపోయి, 'క్రీస్తసును' యుద్ధములోఁ బట్టుకొని, మరణశిక్ష విధించి, యితనిని దగుల పెట్టవలసిన దని సేవకుల కాజ్ఞచేసెను. కాష్టముపద్ద నిలువఁబడి "ఓ సోలనా, ఓ సోలనా" యని రాజు మొఱఁబెట్టెను. ఈ సంగతి విని, చక్రవర్తి చరుగెత్తుకొని వచ్చి, "ఓరాజా, నీ వెవరి పేరును తలఁపక, సోలనును తలఁచితివేమి? అతఁ డెవ"రని రాజు నడిగెను. "అతఁడు గ్రీకులలోఁ బ్రాజ్ఞుఁడు. అతఁడు నా సంపత్తును జూచి, దానిని ప్రేమించవల దని హితోపదేశముఁ జేసి.

“కాలంబుతటి యెఱింగి జేవింపు మని బుద్ధి జెప్పిదాయె”నని రాజు సమాధానము జెప్పెను. ఇతనికంటె బుద్ధిమంతుఁడు గనుక, చక్రవర్తి యతనికి మరణిత్తును నాపివేసి, యావత్త వము రాజును బోపించెను. సోలనుయొక్క హిలోపదేశ మిటుల నిరవ్వరిని మోక్షాయత్తచిత్తులుగఁ జేసెను.

సోలను దేశములో లేనిసమయమున ‘అధీనియనుల’ వ్యవహారములు చిందరవందరగ నుండెను. అతఁడు స్వదేశము నకు వచ్చినవెంటనె, ప్రజలు మిగుల సంతసించి, వారి వ్యవహార ములను జక్కపెట్టవలసిన దని కోరిరి. అతఁడు వృద్ధుఁ జేహ పటిమ తగ్గినవాఁడు. అందుచేత స్వయముగ విషయములను సంస్కరించలేక, సర్కారుద్యోగిగఁబలకు మంచిమార్గముఁ జూపుట కతఁ డుపగమించెను. కాని, కొందఱు మొదట నతని మాటలకుఁ బెడచెవి నొగ్గి, యతనిని జంపించుటకు సమ కట్టిరి. గడిలేరినవాఁడు గాన, వారి బెడరింపులకు లక్ష్యము చేయక, చెడుమార్గమును వారు వదలునటు లతఁడు చేసెను. ఇటుల సర్వజన శ్లోఘనీయంబైన జీవితకాలమును గడిపి, యతఁడు సదనుపదముఁ బొందెను.

సూత్రము

‘రోము’నగరమును స్థాపించి, సాంఘికసూత్రము లేర్పఱచి రాజ్యతంత్రములను నిర్మించి ప్రజలకు రణశిక్షను నేర్పిన మహాపురుషుడు ‘రోములను’. ఆ నగరము మొదట నేక రాజ్యాధిపత్యములోనిది; అచ్చట రాజ్యమేలినవారిలో మొదటివాడు ‘రోములను’. ఇతడు దేవాంశసంభూతుడు; ఇతడు గొంతకాలము పరిపాలనచేసి స్వర్ణయుడయ్యెను. అనంతరము ‘సెనేటు’సభవారు రోజు కొకరుచొప్పున వంతుచేసి కొని రాజ్యమును బరిపాలించుచుండిరి. నగరవాసులు ‘రోమ’కులని ‘సాబీను’లని రెండు తెగలవారు. వారందఱు జేకీభవించి, యొకనిని రాజుగ నేర్పఱచవలసిన దని సభవారిని గోరిరి. అప్పుడు ‘సాబీను’లలోనివాడైన ‘సూత్ర’ను వారు రాజుగజేసిరి. అతడు రెండవరాజు.

తండ్రికి గలిగిన కుమార్తెలో నతడు నాలుగవవాడు. అతడు యేప్రిలు ౨౧ తేదీని పుట్టెను. ఆ దినము రోము నగరమునకు శంకుస్థాపనజేసిన దినము. మొదటినుండి, ధర్మమునందె యతని బుద్ధి ప్రసరించెను; త్రిగుణాతీతుడై, యతఁ

ఇప్పుడు నిర్దిష్టతలో నుండెను. అంతశ్శత్రువుల నతడు జయించెనని వేతా చేప్పినె? ఆ కాలములో గుణముల పొల గులేక, యధవి మనుజులవలె మోటరులైన రోమకుల నరికట్టి వారిని సన్మార్గములోనికి దెచ్చి, నయమున భయమున వారికి హితోపదేశ ముతఁడు చేసెను. రాజకీయవ్యవహారములను నిర్వర్తింపనికాలములో విషయసుఖములయందు మనస్సును ప్రసరింపనీయక, దేవతారాధనలయందు నిశ్చలభక్తితోఁ గాలమును గడుపుచుండెను; కాలమును గుత్తెఱిగి, యా ముష్టికగింతతో నుండెను. రోములనుతోఁ గలిసి రాజ్య భారమును వహించిన 'తాలియను' అనువాఁడు నూమా సుగుణసంపదకు మెచ్చితన కూఁతురు 'తాలియా' నతనికిచ్చి వివాహము చేసెను. ఏకాంతస్థలములో నొడుదొడుకులులేక నిశ్చింతతో భర్తతోఁ గలిసి కాపురముఁ జేయుట కామె సమ్మతించెనుగాని, యైహికభోగముల ననుభవించుచు పితృగృహమున నుండుట కామె యిష్టపడలేదు. పదమూఁడు సంవత్సరములు కాపురముఁ జేసి, యామె దివికేగెను.

అనంతరము నూమా పనములకేగెను. అచ్చట, అగ్గిరి యా' యను దేవత యతనికి ప్రసన్నమయ్యెను. ఆమె యతనిని ప్రేమించి, పసుపు విద్యల నతని కొనఁగెను. ఆ దేవియొక్క ప్రసన్నత గలిగియుండ, నితర వ్యాపారములలో నతని మనస్సులు గలిననుగ? ఇటు లతఁడు గాలము గడుపుచుండ,

నలుబది వందలైరముల ప్రాయమువాఁడయ్యెను. అంతలో రోములను చనిపోవుట, నెనేటసభవారు రాజ్యమేలుటయు జరిగెను. రోమకులందఱు తననిని రాజుగ యేర్పఱచుకొనుటకు నిశ్చయించి, యతనిని ప్రార్థించి నగరమునకు రప్పించుట కిరువురు రాయబారుల నతనివద్దకు బంపిరి. సింహాసన మెక్క వలసిన దని కోరినపు డెవఁ డొల్లఁడని వారు తలంచి, యతఁడే తో నొక్కి చెప్పులేదు. “విజనస్థలంబున విముక్తశాముఁడనై, శాలము గడుపుచున్న నాకు రాజ్యమేల?” దేవాంశసంభూతుఁడైన రోములమహావంశీ మహాత్ములు విముక్తులను బరిపాలించ వలెను. నేను మనుష్యమాత్రుఁడను. నాలో మహాత్ములేదు. చతురోపాయము లేఱుంగను. చతురంగ బలముల సడిపించు పోణిమిలేదు; త్రిశక్తులులేవు; అంగవంచక మెట్టిదో వినలేదు; చతుర్విధ సీమలలోనివారల నెటుల సంరక్షించవలయునో నేర్చియుండలేదు. ఈ నావంటివానితో మీ కేమి ప్రయోజనము? ‘శామంబులేని నన్ను మీరు వంచింపనేల’ యని యతఁడు పితృ, బంధు, మిత్ర, పోదరవర్గంబుల సమక్షమున బలికి వారిని పొమ్మనియెను. ఈ మాటలువిని వారు నగరమునకుఁ బోయిరి. ప్రజలు చేయుట కేమియుఁదోచక, తిరుగ నతనియొద్దకు మఱియొక రాయబారిమును బంపి వారు వెనుక నుంచి వచ్చుటకు సిద్ధముగనుండిరి.

ఇంతలోఁ దండ్రీ కుమారుని జేరదీసి “నాయనా, నీవు

సింహాసన మెక్కవలెను. దేవాంశయంజినగాని రాజరాజుడు. దుర్లభమైన యట్టి పదవి సంప్రాప్త మైనపుడు, నీవు దానిని తిరస్కరించగూడదు. పురుషార్థములను యథావిధిగ నడప గలవు. కాశ్యోతమైన సంతానములు నీకుఁ జేకూరును. 'యథా రాజా తథా ప్రజాః' అనునట్లు నీవు సన్మార్గము నవలంబించి నందున, నీ ప్రజలు నిన్ననుసరించి బ్రతుకు త్రోవఁ గనఁగలరు. రాజుకు జనులే కుటుంబము. ప్రజలకు సావ్యస్థ్యము గలుగ జేయుటకన్న హెచ్చు పుణ్యముండునా" యని హితవచనములు చెప్పి కుమారుని వంచెను. అంతలో రాయ బారులు నచ్చిరి. మారుమాట చెప్పక, 'నూమా' వారితోఁ గలిసి నగరమునకుఁబోయెను. మార్గములోఁ బ్రజలతనిని తారస్థి, సరమానందభరితులైరి. సెనేటుసభవారు మొదలగు సామంతులు వెంటసంటియుండ, నగరములో నతఁడు ప్రవేశించెను. ఊరేగింపు ముగిసినతరువాత, నతనిని రాజభవనములోనికి దీసికొని వెళ్లి, వారతనిని రాజదీక్షాములతో నలంకరించఁ జూచిరి. అతఁడు వారి నప్పటికి వారించి, నుము హూర్తంబున దేవియాజ్ఞ గ్రహించి, దేవతార్చనములుచేసి, బలు బిచ్చి, సింహాసన మధిష్ఠించి పట్టభద్రుండయ్యెను.

అతఁడు రాజ్యమునకు వచ్చుసరికి, రోమకులు ముష్కరులు. తెల్లవారి లేచినదిమొనలు పోరేగాని మరియొకటి లేదు. పోరాటములోని పాటు పోటులనలన వారి శరీరము పూటువడి

బిరుసెక్కును. దయాదాక్షిణ్యములు వెలకిచూచినను వారి లోఁ గానరావు. వారి పొడలిక కత్తివడును. వీరి నెలుల మచ్చిక చేయుట? ఇనుము కఠినమైనది. అగ్ని స్పర్శచేత మృదువు కాదా? వీరి మనోదేహకాకిన్యములను బోగొట్టుటకు వేరు మార్గములు దోచక, దేవతారాధన లని, బలు లని, దేవోత్సవ ములనెడు మొదలగు దేవతాక్రియలలో వారి నతఁడు ప్రవేశ పెట్టెను. తనకు దేవి ప్రత్యక్ష మగునని వారితో నతఁడు చెప్పుచుండెను. దేవాలయముల నతఁడు ప్రతిష్ఠాశీలము నిర్గుణబ్రహ్మమునకు ప్రతిమరూపము నిచ్చి పూజించుట కిష్ట ములేక, విగ్రహములేకయే వారు దేవాలయములలో దేవ తారాధనఁ జేయుచుండిరి. కర్తకాంక్ష నతఁడు బహుశము చేసెను. అర్చకులు మెండయిరి. వారిమీఁదఁ బెద్ద యర్చకుఁ డొకఁడు నియోగించబడెను. శకునజ్ఞులు ప్రబలిరి. బలులిచ్చు టకుఁ దగిన తంత్రములు బలిసెను. ఒకచోట నవిచ్చిన్నాగ్ని హోత్ర ముంచబడెను; దానిని సంరక్షించుటకుఁ గొందఱు సతీతరుణు లొప్పుకొనిరి. దేవతార్చన విధానములు పూర్వ ముకంటె రెండింతలు పొడవయ్యెను. వీనినన్నియు రాజా న్యయముగఁ బరిశీలించి, ప్రతిది నము వానిని జరిపించు చుండెను.

అతఁడు గాజనగ నొకటి కట్టించెను; పథకశుద్ధి తేయిం చెను. అతని కాలములో యుద్ధములు లేవు. దుష్టరణ మను

నాగిర

వ్రాటాడు. వర్ణితచరిత్రలు

మాట లేదు. ఈతిబాధలు లేవు. పరమేశ్వరుని కటాక్షము
గలదు గనుక, ధర్మమును స్థాపించి, ప్రజల కతఁడు మనో
సంస్కారము లిచ్చెను. నలుబదిసంవత్సరము లతఁడు రాజ్య
ముచేసి జీర్ణించిన శరీరమును విడిచి, లోకాంతరగతుఁ
డయ్యెను.

ధే ని య సు

ధేనియసు, రోమ్యులను, వీరిరువురు దేవాంశపంథా తులని చెప్పుదురు. వారి పుట్టుపూర్వోత్తరములు బాగుగ తెలియవు. ఇరువురు కానీనులు; మహావీరులు; దేహబలము, మనోబలము గలవారలు. మొదటివాడు 'ఆ ధేన్యు'నగరమును, రెండవవాడు 'రోము'నగరమును స్థాపించెను. ఉభయులు స్త్రీలను జెరబట్టుచుండిరి. తుదకు వారికి గృహకలతలు గలిగి బాధపడిరి. మొదట ప్రజలు వారి నెంత గౌరవించిరో, తుద కంత గర్హించిరి.

ధేనియసుయొక్క పితృవంశమునంగతి బాగుగ తెలియదు; అతని మాతామహుడు 'ట్రాజనీ'పట్టణములోని రాజు. ఇతని కొక కూతురుమాత్రము గలదు.

ఆ ధేన్యునగరములోఁ గాపురము జేయుచున్న 'ఆజయసు' యను రాజు సంతానము లేక, సోదెవేయించి కనుగొనుటకు 'డెల్ఫి' గ్రామమునకుఁ జోయెను. నగరమునకుఁ జొచ్చినది కిరఁడే స్త్రీముఖమును జూడగూడ దని సోదెచెప్పిరి. ఇతఁడా మాట విని, తిన్నగా నగరమునకుఁ జొవ్వ, ట్రాజనీపట్టణము వచ్చి, 'పిథియసు'గృహములో బసచేసెను; ప్రసంగ

త్రివి సోదెంగతి సతనితో జెప్పెను. అతఁ డేమి యాలోచించెనో తెలియదు గాని, తన కుమారికె నితనియొద్దకుఁ బంపెను. అప్పుడు 'అజయను' అమెను జూచి మోహించెను. అఖి గర్భసంస్కారములు పొందెను. అతఁ డా వృత్తాంతము గ్రహించి, యొక కల్పిని రెండు పాదరక్షల నొక బిలమున వదిలముఁజేసి, దానిమీఁద నొక బండరాతిని బోల్గించి, యా సంగతి భార్యతో జెప్పి, కుమారుడు కలిగిన యుక్తవయస్సున వాడు వానిని ధరించి తనయొద్దకు వచ్చుననియల జేయపలసిన దని యుక్తయవుఁజేసి, సగరమునకుఁ బోయెను.

నానా డామెకు నెలలు నిండి, యొక రోజున నామె ముఖ ప్రసవమయ్యెను; సుపుత్రుఁడు గలిగెను. శిశువునకు మాతా మహుఁడు 'ధనియను' యని నామకరణముఁ జేసెను. పురిటి పిల్లఁడు పోల్లపిల్లఁడై, మాసము లయనములు సంవత్సరములు నిండి యావనసంప్రాప్తుఁడయ్యెను. మాతామహుని జూచి యతఁడు తండ్రియని భావించుచుండెను. స్నేహితులతనిని కానీనుడని పిలుచుటకుఁ దుఱుంచి, తల్లియొద్దకు వచ్చి, తన తండ్రి యెవరో చెప్పువలసిన దని యతఁ డామెను గోరెను.

అప్పటికే, యతఁ డాజానుబాహుండు. సామువిద్యలు నేర్చుకొనినందున, నతని కేరీరము కర్మకేమయ్యెను. మదించిన వృషభమువలె నతఁడు వడుచుచుండెను. దేహాలా

వజ్రము జక్కగఁ గారుచుండెను. అతఁడు కామినీహృదయ భేదవైపునేకటాక్షమీక్షణములతో నొప్పుచుండెను. అతని యందు దేహసంస్కారములకు మనోసంస్కారములు జోడింపఁ బడియుండెను.

అట్టి కుమారుని జూచి తల్లి కొంత మనోవ్యధను బొంది, “నాయనా, నీ తండ్రిగారు నీవు గర్భములోనున్నపుడె, నన్ను విడనాడి, ఆ ఖగ్గునగరమునకుఁ బోయిరి. వా రక్కడిరాజులు. ■ బంధరాత్రికింద వా రేమో నీ నిమిత్తము కొన్ని వస్తువులు దాచియుంచిరి. నీవు వానిని ధరించి, వారియొద్దకుఁ బోవు”ని యతనితోఁ జెప్పెను. రెండు మూఁడు నందలమంది కదిలింప లేని బంధరాని నతఁ డవలీల గదలించి, పైకిఁ ద్రోసి, లోపల బిలములోనున్న పాదరక్షలను చంద్రాయుధమును బట్టుకొని వచ్చి తల్లికిఁ గనపఱచెను. పాదరక్షలను దొడిగి, చంద్రాయుధమును ధరించి, యతఁడు తండ్రి యొద్దకుఁ బోవుటకు సన్నద్ధుఁ డయ్యెను. మాతామహుఁ డందులకు సంతోషించి, నాటున గాక సముద్రముమీఁద బయలుదేరి వెళ్లనలసిన దని, యతనికి సలహాచెప్పెను. తాతగారి మాటలను చెవిని పెట్టక, నాటున పోవుటకే యతఁడు సిద్ధ మయ్యెను.

ఆకాలమున రాధారిమార్గములు, బాటలు లేవు. అడవులు దాటుకొని మనుజులు ప్రయాణములు చేయుచుండిరి. మార్గములో దొంగలను తప్పించుకొని, దుష్టజంతువుల వాత

బడక, ప్రయాణమును సాంతముగ జేసినవారులెరు. ఈ సంగతులు విని, పరాక్రమశాలి గనుక, మార్గములు నిష్క్రమింపకములు చేయవలెనని కోరి, యతఁడు నాటిన బయలుదేరెను. “రక్తములో దడిసిన యాయుధమును జూచిన తండ్రి సంతపించును గాని, తెల్లగ భళభళలాడుచున్నదానినిజూచి యతఁ డామోదించునా?” యని తాతగారితోను తల్లితోను జెప్పి యతఁడు బయలుదేరిపోయెను.

మార్గములో ‘పెరిశేలీసు’ అను పేరుగల యొక ముష్కరుఁడుండెను. వీఁడు గదాయుధములోఁ బ్రసిద్ధికిక్కినవాఁడు. వీనితో నతఁడు గదాయుధముఁజేసి, చంపి, వీని గదను బట్టుకొని, యక్కడినుండి బయలుదేరెను. అనంతరము, జేవ దారువృక్షమును వంచినవాఁడని పేరుపొందిన పురుషునిఁ బోరాటములోఁ దునుమాడి, వాని కూతురును సంతోషపఱచి, యతఁ డా స్థలమును విడిచిపోయెను. తదుపరి, ‘మగారా’ పోలిమేరనున్న యొక దొంగను బట్టుకొని, వాని నతఁడు కొండమీఁదినుండి క్రిందికిఁ ద్రోసి చంపెను. ‘ఎడ్యాసిను’ అను గ్రామములో నొక మల్లుని నోడించి, వాని నతఁడు యమమందిరమునకుఁ బంపెను.

‘ఆజియసు’ ‘మిషియా’ యను నామెను వివాహమాడి, ఆ కెప్పునగరములోనుండెను. కెసియసునగరములోఁ బ్రవేశించి, తండ్రిదర్శనమునకు వెంటనే వెళ్లలేదు. కెసి

యను నవతాకుమారుడని చారులవలన బట్టకొని, కుమారుడని భర్త గ్రహించకమునుపె, యతనికి విందుచేసి, వివము పెట్టి చంపవలె నని 'మిడియా' యత్నించెను. అతడు తండ్రి గృహములోఁ బ్రవేశించెను. అనాఁ డొక విందు జరుగుచుండెను. ఎవడో గొప్పవాఁడు నచ్చినాఁడని తలంచి, ఖనియనును రా జాహూయము చేసెను. తన పేరు చెప్పుకొనక, తండ్రి చూచునటుల చంద్రాయుధమును బట్టుకొని, యతడు కూర్చుండెను. ఇంతలో 'మిడియా' వివమును గలిపి, మద్యపాత్రను భర్తచేతి కిచ్చి, వచ్చినవాని కియ్యనలసిన దని కోరెను. రాజు దానిని బట్టుకొని, ప్రక్కకు దిరుగువరికి, చంద్రాయుధ మతని కంటపడెను. వెంటనే, దానిని ధరించినవాఁడు తన కుమారుడని యతడు గ్రహించి, సంతోషముచేతఁ బరవశుడై, పాత్రను జారవిడిచెను. రాజు కుమారుని గొఱిలించుకొని, శరీరము దువ్వి, శిర మాక్రూరించి, యానందబొమ్మములతో నతని శరీరమును దడిపెను.

'క్రీటు' ద్వీపములో 'మినో'కారుడను రాక్షసుఁ డొకఁడుండెను. వాని యూర్ధ్వభాగము వృషభాకారము; అభోభాగము మానవాకారము. తొమ్మిది సంవత్సరముల కొకపర్యాయము 'అభీనియను' లేడంగురు బాబురను, ఏడవ్వుర కన్యలను, కానుక దీసికొని వెళ్లు టాచారము గలదు. ఆ రాక్షసుఁడు వీరినిఁ జంపి తినుచుండును. ఈ కానుకను దీసికొని

పెళ్లు సంవత్సరము వచ్చెను. నగరమంతట దీనాలాపములు నిండె; ప్రజ లా బాలవృద్ధులు ముకుళితముఖారవిందులయిరి; వారి ముఖమున కత్తివేటుకు రక్తము లేకుండెను.

అప్పుడు ధాసియను వారి దుఃఖము వాపి, వారిలో తాను పెట్టుటకు తండ్రి యనుమతిఁజొందెను. అతనితోఁ గూడియేడుగురు బాలురు కన్యకలు పడవనెక్కి, ద్వీపమునకుఁ బోయిరి. ఆ దీవికి రాజైన 'మినాను'యొక్క సేనాధిపతిని యతఁడు ముందు జంపెను. అటుపైని కొన్ని గరిడీ విద్యలు జరిగెను. వానిలో నతఁడు తన ప్రావీణ్యతను గనఁబఱచెను. అప్పుడు రాజాకూతురు 'ఆర్యాదిని', యతని దేహాలావణ్య మునకు మెచ్చి యతనిని మోహించెను.

ఆమె నర్తమానము పంపినందున, నతఁ డామె నమక్ష మునకుఁబోయెను. పద్మప్రభావమువలె నల్లుకొనియున్న యరణ్యములో నా రాక్షసుఁడు నివసించియుండు నని యామె యతనితోఁ జెప్పెను. ఆమె యొక దార మతనిచేతికిచ్చి, దానిని పట్టుకొని యరణ్యములోఁ బ్రవేశించి, వానిని జంపి రావలసిన దని చెప్పిపంపెను. అతఁ డాప్రకారము పూర్వహములోనికిఁ బోయి యా రాక్షసుని రూపుమాపి, దారము నల్లు కొనుచు వచ్చి, 'ఆర్యాదిని' నమక్షముఁజేరెను. అక్కడివా రందఱు ముదమందిరి.

బాలికాబాలురతో నతఁడు పడవనెక్కి, స్వనగరము

నకు బయలుదేరెను. తొందరలో వారు జయధ్వజమును పడవమీఁద నెత్తలేదు. అందుచేత గుమారుడు మృతినొందె నని యెంచి, 'ఆజయము' కొండమీఁదనుండి నముద్రములోనికి దుమికి చనిపోయెను. అనంతరము ధానియను రేవులో దిగెను. నగరవాసు లందఱును ఆతనిని జేనోళ్ల పొగడి వీరజయోత్సవము లను జరిపిరి. తదుపరి, పితృవియోగమునకు దుఃఖించి, ప్రేత కార్యముల నతఁడు యథావిధిగ జరిపెను.

అనంతర మతఁడు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇంతకుఁ బూర్వము ప్రజలందఱుఁ జెల్లాచెదరుగ గృహములు కట్టుకొని నివసించుచుండిరి. అందుచేత నతఁడు వారిని సమావేశము చేసి, యొక పట్టణము నిర్మించెను. ఆ పట్టణమే 'అథన్ను'. మనో దేహబలములుగలవాఁడు గనుక, ధానియనున నేనాధిపతిగ ప్రజలు నియమించిరి. ప్రజలందఱు సమావేశమై, వ్యవహార ములను బరిశీలించుటకుఁ దగిన 'ప్రజామందిరము' నొకటి నిర్మింపించిరి. సామంతు లని, కృషీవలు లని, వర్తకు లని వ్యాప హారికభేదములు లేవు, జాతిభేదములు వారిలో లేవు. ప్రజలందఱు సమానులే. అందఱియెవల నొకట దండనీతి ప్రవర్తించు చుండును. వేషభాషలలోను, మతాచారములలోను వారు సమానులే; అటపాటలలోను భేదములేదు. వారికి కావలసిన సాంఘికసూత్రముల నేర్పాటుచేసి, రాజ్యమును స్థాపించి, ధానియను స్వర్ణయుగయ్యెను.

ఘమిస్తాకిలీసు

అఘ్నపట్టణములో, ఘమిస్తాకిలీసుయొక్క వంశీకు లంతగఁ జేరుకొన్నవారుగారు; అతని మాతాపితృవంశము లలో నట్టివాఁ డొకఁ డైనను లేడు; తలిదండ్రు లవియు, సామాన్యస్థితిగతులే.

బాలుఁడుగనున్న దినములలో నతఁ డపనిచేయుటకు జెనుకతీయలేదు; మహా చోరనని; పెద్దవనులను జేయుటకు యత్నించెను. ఇతరబాలురవలె కాలము నాటపాటలలో వ్యర్థ పుచ్చుక, పాఠములను జదువుటయందో, ప్రసంగించుటయందో పెలపుదినముల నతఁడు గడిపెను. “అబ్బాయి, నీవు సామాన్యఁడవుకావు. నీవలనఁ బ్రజలకు శుభమైన నశుభమైన కలుగునని యుపాధ్యాయుఁ డనెను. సాహిత్యజ్ఞున మతనికి గప్తముమీఁదఁ గలిగెను; రాజనీతిశాస్త్రమును ధారాళముగ నతఁడు జదివెను. అందులో నతని యాదుకు మించిన బుద్ధిశక్తలను గనఁబడి చెను.

మొదట ఘమిస్తాకిలీసు విచ్చలవిడిగ సంచరించెను; నడవడిలో నిలుకడచూపలేదు; అతని గుణములు విపరీతములు; అవియైనను కేవలము మంచి వని కేవలము చెడ్డ వని చెప్పు

రాదు. అతఁడు శృంగారపురుషుఁడు; కొంతకాలము విషయ భోగములలో గడిపెను. అతని దుర్బాప్యపారములను జూచి, తల్లి యాత్మహత్యఁ జేసికొన బూనెను; తండ్రి, కోపవించును. “దుష్టాశ్వములు మొదట వెట్టిగ తిరిగినను, శిక్షచేసి కల్గెములు తగిలించినపైని, మార్గములోనికి వచ్చి సాధువు లగునని భైమస్థాకిని చెప్పుచుండెను. ప్రహరాభ్యములోని ‘అభిము’ పట్టణములో నుద్యోగముఁ జేసి కీర్తిప్రతిష్ఠలను బొందవలె నని యతఁడు వాంఛగలవాఁ డాయెను. ఏవిధమునైన, నేకాభ్య మైనఁ జేసి, పెద్దల దృష్టిలోఁ బడవలె నని యతని కోరిక. అంతియగాని, యతఁడు ముందువెనుక లాలోచించక శృంగారములలో దిగుచుండెను. అందుచేత, నతనికి ‘అరిష్టేడిను’నకు పరస్పరవైరము కలిగెను. ఇతఁడు దూరదర్శి; శాంతుఁడు; వ్యవహారములలో తొందరపాటులేనివాఁడు. అతఁడు బ్రజలను బెద్దవనులకు బురికొలుపును; ఇతఁడు వారిని శక్తికి తగిన పనులకు నియోగించు. భైమస్థాకిని చిన్నతనములో ‘రాధాను’ యుద్ధముజరిగెను. స్వబలపరాక్రమములు చూపించుట కవకాశము లేకపోయె నని యతఁడు చింతించెను. ఈ యుద్ధము ‘పారసీకు’లకును “అథీనియును”లకును జరిగెను; అందులో ‘పారసీకు లొడిపోయిరి. ముమ్ముందుకు వారితో పెద్దయుద్ధములు జరపవలసియుండునని యతఁ డూహించెను. పూర్వాచారముప్రకారము ‘అథీనియును’ వెండిగనులు త్రవ్వి వెండిని తెచ్చుకొని,

అందులో దాము దానిని బంచుకొనుట వాడుకకలదు. స్త్రీలు విశేషముగ నాభరణములను ధరించుచుండిరి. పెండి బంగారము నిలవజేయుటకు బదులు వానిని వ్యయపఱచి, నావలను కట్టిన, సముద్రముమీఁద పరదేశములలో వ్యాపారముజేసి లాభములను బొందుటకు సమర్థత కలుగుటయెగాక, స్వస్వరదేశీయులను లొంగదీసి, తమకొన్నత్యమును బొందుటకుఁగూడ కత్తికలుగు నని అభీనియునులకు ధమ్మిస్తాఖీలీ సుపదేశించెను. అతని యుపదేశముప్రకారము, వారు పెండి బంగారములను గర్భపెట్టి, నావలను కట్టిరి. వారి యోశవర్తకము సాగెను; లాభమువచ్చెను. వారికి సముద్రమున నభయము లేకపోయెను; వారు మంచి నావికులైరి; నౌకాహవములో వారు శత్రువులనోడించిరి.

అతఁడు మహావైభవముతో బ్రదుకుచుండెను. అందుకుఁ దగిన ధనముగావలెను గనుక, నతఁడు గొన్ని నీచపుఁబనులను జేసెను. అధికారి యని ప్రజలు లేచ్చియుచ్చిన కానుకల పతః డప్పివేయుచుండెను. ఈ కానుకలను బుచ్చుకొనుటలో నతఁ డారి తేరెను. ఒకరి వస్తువేదైన నతఁడు చూచిన, దానిని వారివస్త్రముండి నయముననో భయముననో దెప్పించుకొనునట్లు కతఁడు నిద్రించుటలేదు.

కులము లేకునవాఁడు గనుక, అతఁడు పేరుపొందవలె నని గోరుచుండెను. వైద్యకులు, గాయకులు, నటులు నతని మూట కడుగుతీయ లేదు. ప్రతీదినము పండుగులవలె “ఒలిం

పుకు" శ్రీడలలో నతడు భవమును కర్పపెట్టుచుండెను. అతనిని బాంబికుడని ప్రజలనుచుందురు.

“అభివృద్ధిపట్టణములో నతడు పెద్దయుద్యోగమును నుంపాదించెను. అతని శత్రువైన” అరిష్టేడిసు దేశోచ్ఛాటన నుండెను. భమిష్టాశీసు కోరిక నెరవేరెను. వ్యవహారములలో నతని నడ్డగించువారు లేరు. ఈ కాలములో పారసీకులు నావలతో బయలుదేరివచ్చిరి. సముద్రముమీఁద యుద్ధము జరగవలసిన గ్రీకులందఱు తేకీభవించిరి. వారిలో నథీనియునులే విశేషముగ నావలు గలవారు. సేనాధిపత్యమును మొదట భమిష్టాశీసు పుచ్చుకొనెను. కాని, తరువాత స్పార్టనులలో నొకని కిచ్చివేసెను. ఘోరముగ నొకా హవము జరిగెను. పారసీకులు పెద్దకేకలు, బొట్టలు పెట్టుటయే గాని, క్రియశూన్యము. వీనికి గ్రీకులు భయపడుదురా? అందులో నథీనియునులు సముద్రముమీఁద నారి తేరినవారు. యుద్ధములో జయాపజయము లెవరివో తెలియకుండ. పారసీకచక్రవర్తి ‘తౌరుడు’ కొంత భూసైన్యమును దీసికొని గ్రీకు దేశముపైకి దండెత్తివచ్చెను. ఇట్లు గ్రీకులు రెండువైపులనుండి యెదురుకొనఁబడిరి. పారసీకులు “తెర్రాఫాలయి” యను కనుమగుండ వచ్చినగాని, గ్రీకు దేశములోనికి రాలేరు. కనుమముఖద్వారమున నియాను దాసుఁడను సేనాధిపతి, ౬౦౦ స్పార్టనుసైనికులతో నిలిచి, పారసీకుల లక్షసైన్యము నెదిర్చెను. పారసీకుల శిరములు

తాటికాయలవలె వ్రాలుచుండెను. అంతలో గ్రీకులలో
జోకడు పారసీకులకు కనుమలోని రెండవమార్గమును జూపి,
వారి సైన్యమును త్రోవదబ్బించి వండున, స్పార్టనులు
రెండు వాహనులచేత నొక్కబడి వీరస్వర్గము నొందిరి. నేనా
ధిపతికూడ రణములోఁబడెను.

ఈ యువజయము గ్రీకులు వినిరి. చక్రవర్తి ఊరుఁడు
ఫౌజాలను నడిపించుకొనివచ్చెను. గ్రీకులకు వ్యవధిలేదు;
ఏమిచేయుటకు తోచదయ్యె; బంధుమిత్రవర్గంబులను, గృహ
ములను విడిచిపోలేరు; పట్టణములోనుండిన, మరణము నిశ్చ
యము. అప్పుడు థెమిస్టాక్లిసు ఇచ్చిన పలహావైని యా బాల
గోపాలము పడనలనెక్కిరి. స్త్రీ బాల స్పృహ లోక దీప్తపమునకుఁ
బంపఁబడిరి. కరవు, దారిద్ర్యము, బంధువియోగము, శత్రుధా
టియు వారికొక్కమారె కలిగెను. అథీనియనులు గంట నీరు
పెట్టలేదు. పట్టణ మశేషము నిర్జన మయ్యెను.

శత్రువు వచ్చి యెదుట నిలిచియుండెను. గ్రీకులు
వారిలో వారు గ్రద్దులాడుచుండిరి. అథీనియనులూ, స్పార్ట
నులూ— వీరిలో నెవరు యుద్ధములో ముందునడుననలె నని
వారు వాడులాడిరి. “ఎవరు నడిచిననేమి? దేశము శత్రువునకు
సావధీనమై, మనము వానికి లోబడకూడ”దని థెమిస్టాక్లిసు
బుద్ధిచెప్పెను. దేశోచ్ఛాటన చేయఁబడినవారు, ఉత్తరువైనం
డున, వచ్చిచేరిరి. అర్హిస్టాక్లిసు గూడవచ్చెను, కలహమునకుఁ

గాలముగాదని, వీరికుపు లేకమైరి. వీరి సలహాపైని, నాకావా-
వముఁ జేయుటకు గ్రీకులు సమ్మతించిరి. అందుకు శుభశకునము-
లగుచుండెను. సముద్రముమీఁద వారుండిన స్థలమున యుద్ధము
జరిగిన, వారు జయము నొందుదు రని వారితో కౌమిస్తాకీలను
చెప్పెను. మొదట వారందుల కంగీకరించిరి గాని, శత్రువుల
యోధులను జూచినపైని, వారి కద్వైర్యముగలిగెను. పారసీకుల
యోధ లొక జెయ్యయుండె; వీరివి నూటయెనుబదిమాత్ర-
ముండెను. అందుచేత స్పార్టనులు రాత్రి రాత్రియే బయలుదేరి
వారి దేశమునకుఁ జోవలెనని సిద్ధముగనుండిరి.

గ్రీకులలో నెవరు వెళ్లిపోయినను దేశమునకు ముప్పు
నచ్చు నని కౌమిస్తాకీలను ఎంచి వారితో నెంతచెప్పినను
స్పార్టనులు వినరైరి. మాటలతో గార్యములేదని తలచి, తన
యొద్దనున్న పారసీకపు మునిషీని పిలిచి “నీవు చక్రవర్తియైతిని
వద్దకుఁజోయి, గ్రీకులు పారిపోవఁ దలచినారు. వారు పారిపో-
కుండునటుల పారసీకుల యోధులను నాలుగువైపుల కాపుం-
చునుని యతనితోఁ జెప్పిరమ్మ”ని చెప్పిపంపెను. ఆప్రకార-
ము మునిషీ చక్రవర్తియొద్దకుఁ జోయి, చెప్పెను. శత్రువుల
యోధులు మణములో నాలుగువైపు లాక్రమించెను. గ్రీకులు
పారిపోవుటకు వీలులేకపోయెను.

మరుసటిదినము సూర్యోదయము కాఁగానె, సముద్ర-
ముమీఁద యుద్ధ మారంభమయ్యెను. గ్రీకుల పడవలు తేలి

కొనునవి; శత్రువులవి, బగువు. వారు వానిని నుతువుగ గడి
పిరి; గడువుటకు వీరు కష్టపడిరి. వీరుభయములు యుద్ధముచేసిన
చోటు సముద్రములోఁ ప్రదేశ బోటుఎక్కువ. శత్రువులు
గాలిఁ యెదురుగ వారి నావలను గడవవలసివచ్చెను. కొండ
చరియపైని యొక రత్నసింహాసనముమీఁద చక్రవర్తి గూర్చుం
డెను. అతనినిచుట్టి చరిత్రకారు లుండిరి. యుద్ధ మారంభ
మయ్యెను. ఇరులెగలవారు మోటుగ పోరాడిరి. సాయంకా
లమువఱకు పోరాటము జరిగెను. పారసీకు లోడిపోయిరి.

“పారసీకులు జలసంధిమీఁద కట్టిన వడవల నంలెన విరు
గఁగొట్టి, వారిని సంహరించుట మేలని భువిస్థాకీసు చెప్పి,
“ఇదివఱకు వాళేమి చేయుదు రోయను భయమునోనుంటిమి.
ఇప్పుడు వారు మన దేశమునుండి తరిలిపోవు మార్గము చూడ
వలెను గాని, నీవు చెప్పినప్రకారమైన, వారు మన దేశములో
నే యుండి, మనలను మఱింత వీడింత”రని ఆరిస్తేడిసు
సలహాచెప్పెను. సడవలనంలెనను విరుగఁగొట్టుటకు గ్రీకులు
సిద్ధముగ నుండి రను మాటను చక్రవర్తి విని, నైస్యముతో శీఘ్ర
ముగ బయలుదేరి దేశము విడిచిపోయెను. నైజయంతికమహా
త్మనములు గ్రీకులు నలికిరి. వారి వారి స్వదేశములకు అంద
ఱును వెళ్లిపోయిరి.

ఆ సంవత్సరము జరిగిన ‘బలింపికు’ క్రీశలలో, భువి
స్థాకీసుకు వీరకీరీటమును గ్రీకు లిచ్చిరి. అక్కడకు వచ్చినవా

అంద రతనినే చూచుచుండిరి. అతఁడు స్వార్థములు దెలియునకు వెళ్లెను; అక్కడ వారిచేత మర్యాదలను బొందెను. వరమొచ్చవదలి నతఁ డభిప్రీంచెను.

“గ్రీకులంద అథీనియనులు చెప్పినమాటను గౌరవించుదురు. అథీనియనులు నా మాటను మన్నింతురు. నేను నా భార్యమాట వినుచున్నాను. నా భార్య నా కుమారుని మాట వినునని యతఁడు హాస్యముగఁ జెప్పును.

ఒక సమయమున, నిరువురు నాగరజ్ఞులువచ్చి, యతని కూతురు నిచ్చుని వేరు వేరుగ నడిగిరి. వారిలో నొకఁడు బుద్ధిమంతుఁడు; మఱియొకఁడు ధనవంతుఁడు. “ధనము లేని పురుషునికే, నా కూతు నిచ్చి వివాహము చేసెదగాని, ధనము కలవాఁడైనను పురుషుఁడుకానివాని కియ్యసొల్ల”నని యతఁడు చెప్పెను.

ఆ థెస్సలొన్టణమున కతఁడు చుట్టు పరిభును కట్టించెను. పట్టణమునుండి రేవుకు పోవువఱ కిరువైపులను పెద్దగోడలను కట్టించెను. శత్రువుల దాడికి భయపడి, గ్రీకులంద టొక సంఘముగఁ గూడిరి. అందులో నథీనియనులు నాయకులుగ నుండిరి. ఆ థెస్సను ఇంత గొప్పపదవిలోనికిఁ జెచ్చిన భమిష్టాకీరీసును ఆ పట్టణపౌరులు చిన్న నేరము మోచి దేశభ్రష్టునిఁ జేసిరి.

అతఁడు దేశము విడిచిపోయెను. అతఁడు లేనిసమయమున, పూర్వము జరిగిన యుద్ధములోఁ బాఠనీకులతోఁ గలిసి

స్వదేశ స్వతంత్ర్యమును జోగొట్టఁదలఁచినాఁడని యెంచి, అభీనియను లతనికి మరణదండన విధించిరి. ■ సంగతి తెలిసి, నిర్దోషి గనుక, అతఁడు పారసీక దేశమునకుఁ బారిపోయెను. తొరునికుమారుఁడు 'అర్తతొరుఁడు' చక్రవర్తియయ్యెను. ఇతనిని థెమిస్టాకిలీసు శరణుపేడెను. చక్రవర్తి యతనిని మన్నించి గౌరవించెను. థెమిస్టాకిలీసు పారసీకమున నుండిపోయె.

ఇంతలో గ్రీకులకును పారసీకులకును యుద్ధము తటస్థ మయ్యెను. గ్రీకులపైకి యుద్ధమునకుఁ బొమ్మని చక్రవర్తి థెమిస్టాకిలీసున కుత్తరువుచేసెను. స్వదేశీయులతోఁ జోరామట కిష్టము లేక, విషముత్రాగి, ౬౫ సం॥ కముల నయఘ్నన, క్రీ. పూ. ౪౬౦ సం॥ రమున నతఁడు స్వర్గస్థుఁడయ్యెను.

ఆ రి స్టై డీ సు

'ఆరిస్టైడీసు' బీదవాఁడని కొందఱు, కాఁడని కొందఱు చెప్పుదురు. అయిన నతఁడు గొంత స్థితిగలవాఁడని చెప్పు వచ్చును. ఆ థెస్సు'పట్టణములోఁ బ్రజాధాజ్యమును స్థాపించిన 'క్లిస్టినీసు'తో నతనికి స్నేహముకలదు. స్పార్టసులలో ధర్మతాఽత్రువేత్తయైన 'లెకర్గసు' నతఁడు వినయముతో గౌరవించుచుండెను.

ఆరిస్టైడీసు సామంతుల పక్షములోనివాఁడు; థెమిస్టాకిలీసు సంసారుల కక్షలోనివాఁడు. అందుచేత వీ రిరువురికి సహజ శత్రుత్వము. విద్యార్థులుగ నుండు కాలము మొదలు వీరు వైరముగలవారు. అటపాటలలోనెగాక, వా రాలోచనాంశములలో భేదిందిరి. ఆరిస్టైడీసు శాంతుఁడు; సాల్వీకుఁడు; దూరదర్శి; హాస్యములోనైన బొంకులులేనివాఁడు; గంభీరుఁడు; స్థిరుఁడు; ఛాల్కికుఁడు. థెమిస్టాకిలీసు తొందరపాటుకుఁ దోడు చలచిత్తముకలవాఁడు; చురుకు, నేర్పరి, కార్యములలోఁ దెగించువాఁడు. సరసమైనవాఁడు గనుక నె విశేషముగ స్నేహితులను జాగ్రత్తచేసి, తద్వారా ప్రచారంబకుఁడై

గౌరవము పొందెను. “వాడు విడిచి యెంచకపోయిన, నీవు ఆధీనియనులను బరిపాలించి యుండువని యొక రత్ననితోఁ జెప్పి, “పరులకంటె నా స్నేతులకు హెచ్చుమేలు చేయలేక పోయినవడుమున నా కీ యుద్వోగమువలన లాభమేమి?” యని థమిస్థాకిలీను జవాబుచెప్పెను. ఆరిష్టేడీను మాత్ర మటుల గాదు. వారు వీరిని విచక్షణచేయక, న్యాయముప్రకార వ్యవహారములను విమర్శించుచుండెను. స్నేహితులకు కోపము వచ్చు నేమోయని వారి యన్యాయములను న్యాయము లని యతఁడు తీర్పుచెప్పుట లేదు; అయినను, వారి మాటను త్రోసివేయుట లేదు. వారి మాట లెంతవఱకు గ్రాహ్యములో, యంత వఱకు వానిని విని యతఁడు వారిని సంతోష పెట్టుచుండెను. ముందు వెనుక లాలోచించక, ప్రజలకు మేలుకలుగునని, థమిస్థాకిలీను సభలోఁ గొన్ని యంశములను బ్రసంగించు చుండెను. వానిని ‘ఆరిష్టేడీను’ ఖండించుట గలదు. వీరిరువురొకప్పుడైనను మిత్రభావమున నుండలేదు; వీరికి ఎప్పుడు వ్యూహము; “మమ్ముల నిరువురిని సముద్రములోఁ బడద్రోసినగాని, అధీనియనుల వ్యవహారములు చక్కఁబడ”వని ఆరిష్టేడీను ముచ్చటించెను. రాజ్యతంత్రములను వడిపించు సమయమున నొకప్పుడు జయము, నొకప్పు డపజయము కలుగును. ఈ జయాపజయములలో నతఁడు మనస్సును కుదురుగ నుంచుకొని న్యాయము విచారించెను; బిరుదులు బొందవలెనను యభిలాష లేదు;

ధనముఁ నూతఁ బట్టవలె నను గోరికయు లేదు. అంధువు లని స్నేహితు లని మూర్ఖములేక, శత్రువులని కాభ్యుదయములేక, యతఁడునిష్ఠుక్షపాతముగఁ బ్రజలకు న్యాయమునిచ్చుచుండెను. ఒక నమయమున వతఁ డొక నేరస్థుని నేరస్థుఁ డని నిరూపించిన పైని, వాని వాదము వినకయె, కోర్టువారు వానికి మరణదండన విధించిరి. అప్పుడు నాఁడు తనకు శత్రునైనను, వాని వాదము వినవలసిన దని కోర్టువారి నతఁడు పేడెను.

అతఁడు కోశాధ్యక్షుఁడుగ నియమింపఁబడెను. చికా లను తనిఖిచేసి చూచినపుడు, పూర్వపు కోశాధ్యక్షులు సొమ్ము నవహరించినటు లతనికిఁ దోచెను; అట్లుల తన్నరించిన వారిలో థొమ్మిదికిరీ సొకఁడు, నేరస్థాపనఁజేసి, విషయమును విచారణలోనికి ఆరిష్టాదీను తెచ్చెను. ఇతఁడు స్నేహితులుగల వాఁడు గనుక ఆరిష్టాదీని సొమ్మునవహరించె నని నభిప్రాయము జేసి, యతనినె ప్రజలు నిందించునటులఁ జేసెను. అందుల కతఁడు సైరించి, తన చేతిక్రింది యుద్యోగస్థులు స్వంతముకు సర్కారుసొమ్మును వాడుకొనుచున్నను, చూచి చూడనటుల నూరకుండెను. అందుకు వా రతనిని వేసోళ్ల క్లాఫించి, యతఁడె కోశాధ్యక్షుఁడుగ నుండిన బాగుగ నుండు నని ప్రజల తోఁ జెప్పిరి. వీరు సంతసించి, యతని నా యుద్యోగములో నుంచిరి. అప్పుడు “అందఱములు పుచ్చుకొని మీ సొమ్మును దీనివేయువారిని విచారణలోనికిఁ దెచ్చినపుడు, నే నన్యాయము

యముగ నిందింపఁబడిరిని; ఇప్పుడు, వారిని నైరించుటవలన, నేను మంచివాఁడనైతిని యతఁడు ప్రజలలోఁ జెప్పెను అతనిని వారు ప్రోత్సముఁజేసిరి.

ఈ కాలములోఁ బారసీకచక్రవర్తి 'డరయను' గ్రీకుల నైతే యుద్ధముకు భూమికాసైన్యములను బంపెను. అప్పుడు, మిలిటియాడీను, ఆరిస్టైడీను— వీ రిరువురి నధీనియునులు సేనాధిపతులుగ నియమించిరి. వంతుప్రకారము రోజుకొకరు సేనాధిపత్యమును వహించవలసియున్నను, తనవం తారిస్టైడీనుమిలిటియాడీనునకే యిచ్చివేసెను. "సేనాధిపత్యమును నేను బాగుగ వహించలేను. అతఁడు తగినవాఁడుగనుక చూచుకొను"నని ఆరిస్టైడీను చెప్పెను. తదనంతరము 'మరాఠాను'వద్ద యుద్ధము జరిగెను. అందులోఁ బారసీకు లోడిపోయి, పడవలనెక్కి పరారు లయిరి. వా రాధెన్నుపట్టణమునకుఁ జోవుదు రను భయముచేత, నెనిమిది పటాలములను దీసికొని మిలిటియాడీనుపట్టణమునకుఁ జోయెను. యుద్ధములో దొరికిన ధనమును, శత్రువులను గాపాడుట కారిస్టైడీనుండిపోయెను. ఈ దొరికిన ధనమునకు విలువలేదు. అందులో నొక కాసైన నతఁ డవహరించలేదు సరేకదా, పరులనైనఁ దీసికొన నియ్యలేదు. అప్పటికిని, నొంద అతనికిఁ దెలియకుండకొంత సాయము దన్నురించుచు వచ్చిరి. ఈ యుద్ధము క్రీ. పూ. ౪౯౦ సం॥ కాలములో జరిగెను.

మనునటినంతవరకు మతము 'అగ్ని' అనునది పెద్ద యాద్యోగములోఁ బ్రవేశించెను. అతఁడు సమస్తమును నిజమని బోధించెను. ధర్మముగ ప్రజలను బరిపాలించెను. పరమేశ్వరుఁడు సకలగుణసంపన్నుఁడు; అమర్త్యత్వము, సమవర్తనము, ప్రభుత్వము కలవాఁడు. వీనిలో మొదటిది మనకు లభింపదు; మిగిలిన రెండును బొందవచ్చును. ప్రభుత్వము దొరికిన, క్రిందుమీఁదగునక, విష్ట్రవీధి, లోకకుటుంబములోనివారితో వైరముబొంది, కంటకము పడుదుము లన్నిటికంటె యెక్కువైన సమవర్తనమును బొందము. కాబట్టిరాజులు సహితము 'సింహబలు'డని, 'దిగ్విజయు'డని, 'సర్వాంతకు'డని మొదలగు ప్రభుత్వము, పరాక్రమమును దెలియఁజేయు విరుదులను బొందగోరెదరు కాని, సమవర్తనమును గలిగియుండవలెనని యభిలషించరు. శాశ్వతమైనదానిని విడిచి, యశాశ్వతమైనదానిని బట్టకొని పెనుగులాడుచున్నాము. అరిష్టదీను సమవర్తనము ననలంబించి గీర్తిబొందెను. అది దిగంతములు నిండెను. అందుకుఁదోడు, ప్రజారాజ్యమును బోగొట్టి, రాజవిహ్వము లేకున్నను అతఁ డేకరాజ్యాధిపత్యమును వహించినాఁడని యెంచి భ్రమిస్తాఁగిరిను ప్రజలలో మొఱుబెట్టెను. అందుపైని వారందఱు కంటగించి, యతనిని దేకోచ్చాటనఁ జేసిరి.

దేకోచ్చాటనమునకు పాత్రులగువారు నేరస్థులనే నిర్ధారణలేదు. శారీరస్నేహధనబలములు గలవాఁ డెవఁడైన ప్రజా

కాద్యమునకు నజన్మదెచ్చు నని గ్రీకులకుఁ బోలినయెడల, వానిని దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుచుండిరి. వాఁడు పరదేశములోఁ బదిసంవత్సరము లుండి, తదుపరి స్వదేశమునకు వావచ్చును. ఈలోపున వాని స్వస్వము లేవియు పోకుండ గాపాడుట కలదు.

ప్రజలందఱు సమావేశమై, చీట్లు వేసికొని, వానిలో నెవని పేరుప పొచ్చుచీట్లు వచ్చిన వానిని పరదేశమునకుఁ బంపుచుండిరి. అప్పుడొకఁ డారిస్టేడినని తెలియక, యతని నవ్వకువచ్చి, చీటిపైని 'అరిస్టేడిసు' పేరు వ్రాయ మని కోరెను. అందు కతఁ డాశ్చర్యమొంది, "నీ కతఁ డేమైన కీడుచేసెనా" యని వాని నడుగ, "అతఁ డెవడో నేనెఱుంగను. అతనిని నమనర్థి యని పిలిచిన పిలుపులు నా చెవులకు ములుకులవలె నంటుచున్నవి. అందుచేత, అతఁడు దేశమునుండి పోవుట మంచి దని నా యభిప్రాయ"మని వాఁడు బదులుచెప్పెను. అతఁడా ప్రకారము చీటి వ్రాసి వాని కిచ్చివేసెను.

ఇంతలోఁ బౌరసీకచక్రవర్తి తొరుండు యుద్ధమునకు వచ్చెను. సర్కారుత్తరువుప్రకారము దేశోచ్ఛాటనఁ జేయఁ బడినవారందఱు పట్టణమునకు వచ్చిరి. అరిస్టేడిసు సహా వచ్చెను. అతఁడు, భుమిస్తాకీలీసు కలిసికొని, సభ్యుల జేసికొనిరి. ఒకఁడు దేహబలముచేత, మరియొకఁడు బుద్ధిబలముచేత,

‘నలాకును’ వద్ద జరిగిన నాకానామములో సతీనియనులకు గ్రీకులకు జయముగలుగువారులేనని.

తదనంతరము, పారసీకులతో పోరాడవలసినవచ్చినపుడారిష్టాడిమి దిరువది పటాలములను దీసికొని, స్పార్టనులు మొదలగు గ్రీకులతోఁ జోయి, యుద్ధముజేసెను. ఇదియే ‘ప్లేటయా’ యుద్ధము. క్రీ. పూ. ౪౮౦-౪౭౨ సం॥ రములో జరిగెను. ఇందులోఁ బారసీకు లోడిపోయిరి. గ్రీకు లందఱును మన్నించిరి.

పారసీకుల వాడికి భయపడి, గ్రీకు లందఱు సమావేశమై, ‘చేళసంగక్షణసంఘ’మును చేరున నొక సంఘమును స్థాపించిరి. అందులో, మొదట స్పార్టనులు పెద్దలుగ నుండిరిగానిః వారి గర్వముచేత వారి నందఱు గర్హించి, అరిష్టాడిమియొక్క సమవర్తనముచేత నతని మూలమున, అతీనియనులను వారు పెద్దలుగాఁ జేసిరి. సంఘమును నిలఁ బెట్టుటకుఁ దగిన సామ్యము ప్రతివారు నిచ్చుచుండిరి. ■ యిచ్చుటలో నెచ్చురగ్గు లుండుటచేత, వారందఱు అరిష్టాడిమిను కప్పమును సరిచేయవలసిన దని కోరిరి. అతఁడు న్యాయముగ వారి శక్తికిఁ దగినటుల పన్ను వేసెను. వారందు కంగీకరించి ముడమండిరి. ఎంత గొప్ప పనులను జేసినను, యతఁడు నిరుపేదవాఁడు. ఇటుల సంఘము వారందఱు చెల్లించిన కప్పముసాక్షు ‘డిలాసు’ ద్వీపములోఁ

కాట్టె, సమయము వచ్చినపు డందఱి నలకఁపైని వారు దానిని
పాడుకొనుచుండిరి.

స్వవహారములలో నతఁడు న్యాయముగనుండినను, స్వదే
శాభిమానముండుటచేత, గొన్ని పనులలో నధర్మముగ ప్రవర్తించు
వలసివచ్చెను. కొన్నిసమయములలో సర్వసముక్తమైన ధర్మ
ములు పక్షము నహించుటచేత నధర్మము లగును. అవి శేవల
మధర్మము లని చెప్పలేము. ధర్మ మతిసూక్ష్మము. సంఘమువారి
సామ్మడిలాసూ ద్వీపమునుండి తెచ్చి, ఆ శిశువుపట్టణములో
మంచనలెనని, యథీనియనులు మహాదేవీయల సభలో ముచ్చ
టించిరి. అటుల చేయరాదని గ్రీకు లందఱు, చేయవచ్చునని
యథీనియనులు, వాదించిరి. అటుల చేసినపక్షమున నథీనియను
లా సామ్మతో భూ నావికాసైన్యములను బలపఱచి ప్రబలు
లగుదురని గ్రీకులు భయపడిరి. అందుచేత వారు కూడదని
వాదించిరి. అందఱి సొత్తుగభావింపఁబడినదానిని, యథీని
యనులు తమ పట్టణమునకు దీసికొనివచ్చుటకు యత్నించుట
యధర్మమైనను, ఆరిష్టైడిసందుల కంగీకరించెను.

దిరోధియైన థెమిస్టోక్లీసుని నతఁడు త్యజింపలేదు;
ఇతని మగుఱుములనే యెంచెను; పరోక్షమున నితని నెన్నడు
నిందించలేదు; ఇతఁడు కష్టములపాలై, దేశోచ్ఛాటన కేయఁ
బడి, పరదేశములలోనున్న సమయమున, నితనిని దలఁచు

చుండెను. అరిష్టాదీమ దరిత్రుడైనను, భాగ్యవంతుడైన యి
ష్టాదీమ నీర్వ్యతోఁ జూచుట లేదు.

ప్రజలచేత మన్ననలు వొంది, పూర్ణాయుర్దాయుడై,
శ్రీ. పూ. ౪౭౭ పం. రములో అరిష్టాదీమ స్వగ్రామములో
స్వర్గస్థుఁడయ్యెను.

రంధవభాగము

బెంజమిను ఫ్లాంక్సిను జీవనచరిత్రము

బెంజమిను ఫ్రాంక్లిను జీవన చరిత్రము

మొదటి ప్రకరణము

బాల్యదశ

అమెరికాదేశమునందుఁ బ్రసిద్ధి కెక్కిన కార్యనిర్వాహకుడును, దేశాభిమానియు, తత్వజ్ఞుఁడును నైన బెంజమిను ఫ్రాంక్లినుగారి జీవనచరిత్రమును ఇందు పొందుపఱచుచున్నాఁము. ఇంగ్లాండులో 'నార్తామ్ప్టన్-షిరు' నందలి 'ఎక్స్టన్' పట్టణముందు క్రీ. శ. 1656 - వ సంవత్సరమున, అతని తండ్రి, జోషయా ఫ్రాంక్లిను జననమొందెను. తన యౌవన కాలములో నితఁడు బట్టలకు రంగువేయు వ్యాపారము నవలంబించి, క్రమముగా దానియందే స్థిరపడి, 'అక్స్‌ఫర్డ్ షిరు' (Oxford Shire) నందలి 'బాన్బరీ' (Banbury) పట్టణములో నివసించి యుండఁగా, 21 : వ సం॥ రమున ఇతని క్రామముననే వివాహ మాచెను. ఈయన తమ్ముడు బెంజమిను ఆ గ్రామము నందలి పాదిరియొక్క కుమార్తెను వివాహమాడెను. బాన్బరీ పట్టణమందే సంబంధముఁ జేసికొని, అక్కడనే వ్యాపా

కము జెయిదున్న యాయురువురు సోదరులు సోదరులకు వమాజము గు నైరములేక, దేశకాలభేదములకు గవనింపక, తమ యన్యోన్యము రాగమును వృద్ధిపొందించు కొనుచు వచ్చిరి. బాబరిపట్టణమందు జోషయాకు ముగ్గురు పిల్లలు గలిగిరి.

ఆకాలమం నింగ్లాండు దేశపు రాజు రెండవ ఛార్లెసు. ఈయన విషయానక్తుడై రాష్ట్రమును బాడుచేసి, బాంభిక దైవజ్ఞులను జేరదీసి, నిష్కపటు లైన వారిని బారఁదోలుచు వచ్చెను. జోషయా ఫ్రాంక్లిను, వీరి సోదరుడు బెంజమిన్,— వీరి కుటుంబములో వీరిరువురే యని లోఁచుచున్నది—పారఁదోలుబడిన పాదరీల పక్షము నవలంబించి, దైవజ్ఞుల వమాజములకు (Conventicles) వెళ్లుచు వచ్చిరి. ఈ వమాజములు నిశ్చయించబడినవి యై నందున, ఎవ్వడును సావ్యస్థము లేనివియై యుండె. ఎవరి కృపాకటాక్షము వర్తింపనికి శ్రేయస్కరమో యట్టివారి యాగ్రహ మీ వమాజములకు వెళ్లువారియందు బ్రవరించుచుండెను. 1696 - నఁ రెపు ప్రాంతమున జోషయా ఫ్రాంక్లిను తన సోదరుడు బెంజమిన్ కును, నింగ్లాండుకును వ్రేస్తూ వెళ్లి భార్యను మువ్వరు పిల్లలను దీసికొని, తన యిరుగు పొరుగువారును, వమాజమువారును వేంటడిరాలో, బోల్డ్సు చట్టమునకుఁ గావుర పెట్టజేసెను.

౧౭ - సంవత్సరమునకుఁ బూర్వము కట్టఁబడి, అప్పటికిఁ బంపిణీ చేసిన ప్రజాసంఖ్య గల 'జోన్లను' పట్టణముఁ బ్రవేశించి, రంగు లద్దవ్యాపారమునకుఁ దగిన ప్రోత్సాహము చేసెందున, 'జోషయాప్రాంక్షిను' క్రొవ్వ కఱగించి, బట్టు తయారుచేయు వ్యాపారమునందుఁ బ్రవేశించెను.

జోన్లనుపట్టణమునకు దిటుల తన కాయకత్తుల వ్యాపారమును నడిపించుచు, నాలుగు డబ్బు లితఁడు నేకరించెను. ఇతని కుటుంబము నయితము నానాటికి వృద్ధిఁబొందెను. 1686 సం॥ రం ఆగస్టు కే-28 దిని, ఇతనికొక కుమారుఁడు గలిగెను. వానికి జోషయా యని నామకరణ మొనర్పిరి. పముద్ర మార్గమున పారిపోయి, చాలకాలము పఱకుఁ దన తేమనమాచారములఁ జలియఁజేయనందున, వీఁడు తల్లి దండ్రులకుఁ దుఱిముఁ గలుగఁజేసినవా డయ్యెను. ఇతనిపోలిక ననుసరించి యితని కనిష్ఠభ్రాత, బెంటును అనువాఁడు గూడ నటులనే చేసెను. సం॥ 1687-రము జనవరి కే 5 దిని, జోషయా ప్రాంక్షినునకు 'ఆని' యనుకూతురు పుట్టెను. సం॥ 1688-రము ఫిబ్రవరి కే 6 దిని జోషెఫనువాఁడు పుట్టి, కైవడకడకుఁ జే న్నన్లుఁడయ్యెను. తరువాత సం॥ 1689-రము జూన్ కే-30 దిని మఱి యొక జోషెఫను కుమారుఁడు గలిగెను. ఏడుగురు చిద్దలనొకని తనకు సం॥ 17-రముల వయస్సున, జోషయా ప్రాంక్షిను గారి

భార్య స్వస్థురాలాయెను. అప్పటికి పెద్దవాడు సం॥ 16 ముల ప్రాయమువాడు—చేలికాడు నెలలకందువ—కడమవారులే బ్రాయపువారలు—వీరలను జెంది పెద్దవారిని జేయభారము తండ్రిపైఁ బడెను. ఇట్టి యవస్థలో మఱియొక యాభారము లేనివాడై, తాను చెమట నూడ్చి కష్టార్థితముగ సంసారము గడవవలసివందున తన, పిల్లల సంరక్షణార్థమై, అతఁడు తిరుగ వివాహ మాడవలసి వచ్చెను. సంవత్సరము వెళ్లు పర్యంత మాపు చేయవలసిన యాచార మున్నను, పట్టుచేయక, వెంటనే అతఁడు ద్వితీయ కళత్రమును స్వీకరించెను. ఈ కళత్రమునకుఁ గలిగిన ప్రథమసంతానమునకును ప్రథమ కళత్రమునకుఁ గలిగిన కడవటి సంతానమునకును పదునెనిమిది మాసములే వ్యత్యాసము. 'వాస్తవశిటు' దీవిలోఁ బ్రథమవాసులలో నొకడైనఁ 'పీటరు ఫోల్ జరు' గారి చిన్న కూతురు 'అబయా' యను నామెయే ఈ రెండవభార్య. ఈమెను వివాహ మాడునది నీమె సం॥ జి-రముల ప్రాయముగలది.

'పీటరుఫోల్ జరు'విషయమై మనము చెప్పవలసినదేమనఁగా, జెంజును ప్రాంగ్లీనున కీయన తగిన మారామహిమక, 'లెస్సగ జదువుకొని దైవభక్తిగలవా'డని నితని నమకాలికుఁ డొకఁడు ఇతనిని ప్రత్రముఁజేసిను; 'పశ్చిమయుండియా' భాషలను నేర్చుకొని, యా దేశపురాలులకుఁ జదువను వ్రాయును ఈయన

నేర్చుచుండెను. 'పరిమాణశాస్త్రము' (Survey) నందు బ్రహ్మణుడు గాన, నూతనవాసుల యాశ్రమములను వేర్వేరుగ స్థిరపఱచుటయందు దిక్కుడు ప్రయాసపడుచు వచ్చెను.

ముప్పదియయిదు సంవత్సరములవయస్సు, పెరిగిన యాయుడు పిల్లలు, క్రొత్త వ్యాపారము—ఇట్టి నందరితో, చండితొండని మర్యాదగ కాలము పుష్పమున్న వాని కూతురును నొక 22-రముల వయస్సుగల స్త్రీని జోషయా ప్రాంక్షిను వివాహమాడి, యామెకుఁ దన పిల్లల నప్పగించి, వారి విషయమై యామె పాటుపడునట్లు చేసెను. అట్లు చేయక పోయిన మక్షమున వీరిదాంపత్య మనుకూలము లేక యుండి యుండును. ఇంపైన విగ్రహమును, సరసపు మాటలును, లౌకిక బుద్ధియునై శేవలము కుఱుచుగాక, శేవలము పొడత్రగాక, పటుత్వము, దార్ఢ్యము, బలముగలిగి జోషయా ప్రాంక్షిను మఱులునునేర్చుగ నెరవేర్చుచుండెను. ఆయన “యవయవములు” అతని పూర్వల జన్మభూమి ఇంగ్లాండుని తోడఁజేయుచుండెను. వీటుగ, తేటుగ, బొమ్మలను వ్రాయుటయందును, వీణను జక్కగఁ వింటుటయందును అతడు నేర్పు గలవాడు. అతని కంఠము శ్రావ్యముగనున్నను, గొంతుము బొంగుగ నుండును; సాయంసమయమున, తన నిత్యకృత్యములను ముగించుకొని, వీణవాయించి పాడుచు, తన జన్మదేశము

వరకు రచించబడిన పాటలను, కర్తవలను గానమునకుఁబెట్టుచు, వనపాళి నందఱనుఁజేల్లఁగఁగ నేయఁగఁందును. అట్టి కంఠవ్యంఠ-
 విగవ్యంఠములు, పూర్ణాంజ్ఞానాంజ్ఞానై మనఁ అట్టి కుమా-
 రునకు యావశ్యకము వినఁబడుదు వచ్చి, తండ్రిగారితో నాట-
 పాటలయందుఁ గడవిన సాయం నమయములు జన్మాంతము-
 వఱకు క్షుప్తి వచ్చుచుండును. జాగరూకత, నూతన విషయ-
 ములను తెలిసికొనుటయం బానక్తి, న్యచ్చవైఖ మనస్సు, వీనిని
 గలిగి, బుద్ధిమంతులును తెలివిగల వారును నగు స్నేహితులతో
 ములగుచు, వారితో గోష్ఠిచేయుటయం దిచ్చగింపఁజేయుం
 డును. యుక్తాయుక్త విచక్షిత, నిర్మలత్వము, సౌభాగ్యము కలవాఁ
 డని మెప్పువడసినందున, నిరుగు పొరుగు వారేమి, పోరవ్యాపార-
 ములలోను, దేవస్థానవిషయములలోను దిరుగుచున్న పెద్దలేమి
 ఇతని సలహాను గోరి వచ్చుచుండురు. శుద్ధుఁడు, కాంతుఁడు,
 జాంతుఁడునై, కార్యములను పూనికతోను, నేర్పుతోను,
 కాకటక్యముతోను ఇతఁడు నెఱవేర్చుచుండును. కావుననే
 'అభియాభోజ్జరీ' యాయవను జేబట్టి, యీ యనకార్య నిర్యా-
 వాక భారమునుగొంత తాను క్రద్ధాభక్తులతో వహించెను.

ఈ దంపతులకు పదుగురు పిల్లలైరి. వరి 1690 - రము
 జేకంటుడు, జాను; వరి 1692 - రము వంబరు తే - 22-వ దిని,
 పిడుగు; వరి 1694 - రము పెద్దంటుడు తే - 22 దిని, మేరీ య ను

మూలము; సం. 1697 - రము జులవరి తే - 4 దిని, తేను
సం. 1699 - రము జూలై తే - 9 దిని, సారా యనుకొమార్తె;
సం. 1708 - రము డిశంబరు తే - 7 దిని, తామసు; సం.
1708 - రము జనవరి తే - 6 దిని, బెంజమిను ఫ్రాంక్లిను; సం.
1712 - రము మార్చి తే - 27 దిని, తేను యను కొమార్తెయగు
బుట్టిరి. 'తేను' లండన్లోను చాల చక్కనిది. లండన్లో
ముద్దు బిడ్డ. బెంజమినునకు ముద్దు నెల్లెల్లు. వీరిరువురు అణు
వదినత్తరములవఱకు కుత్తర ప్రత్యుత్తరములను జణపుచుండిరి.

'బెంజమిను ఫ్రాంక్లిను' అదివారమునఁ బుట్టెను. క్రైస్తవ
లయమున కిదివది గణముల దూరములో వీరి గృహ ముండెను.
తండ్రి ఈ శిశువును శేతులలో నుంచుకొని, అసమీపమున
న్న యాలయమునకుఁ దీసికొని వెళ్లి, ఆలయాధికారియైన
'డాక్టరు విలార్డు'చే, శిశువునకు జ్ఞానస్నానముఁజేయించి 'బెంజ
మి' అని తన తమ్ముని పేరెడను.

పెద్దకుటుంబములో జన్మించి పెంజుగుట శిశువుయొక్క
పురాకృత పుణ్యఫలమేగాని మఱియొకటికాదు. పెద్దమార్గముల
యందుఁ బ్రవర్తించుటకు శిశువున కవకాశములు లేకపో
నుండును. తన్ను ప్రేమించువారు చాలమంది యనియు,
తాను చాలమందిని ప్రేమించవలె ననియు తెలియును. వది
మందిలో తానొక్కఁడనే భావమును బొంది, వారలకుఁబోష

తనవలె చైతన్యము, వ్యభావము, మునుకారములు గలవని తెలిసికొన మార్గముండును.

ఈడు వచ్చి సంతానవంతుడైన విదవ, తండ్రితో వహ చంత్రిని కూర్చుండెడు పన్నెండుగురు సోదరు సోదరీలను బెంజి మిను ప్రాంక్షిను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుచుండును. బాల్యవృద్ధిలో తమ గృహమందుఁ బొందిన సౌఖ్యమునకు, నితరును, ఇతని చెల్లెలు జేరును, నిదర్శనులయి యున్నారు. “వంసార వక్షముగనున్న మన గృహములోఁ బెరిగితిమి. లెస్సగఁ దిండితిని, కోరిన వస్త్రములను గట్టుకొని, చలి కాచుకొనుచు, మనలో నేవిధమైన యంతిలిలేక, కలసి మెలసి యుండెడి వారము. పెద్ద బంద అనుకూలముగనుండెడివారు. సర్వత్ర, వారు గౌరవమును బొందుచు వచ్చిరి” అని ఈమె వ్రాయు చున్నది.

బోస్తను పట్టణమందు నానాఁజ్ఞి వృద్ధిఁబొంది, జోషయా ప్రాంక్షిను ధనికుఁడాయెను. ఇంగ్లాండు దేశముం దుండిన నితని తమ్ముడు, బెంజమిను, ధనికుడు గాలేడు. బంధువులకు స్నేహితులకు వాత్సల్యమును గనఁబఱచి, అతడు నుగూ నంపత్తులను గలవారి దయ్యెను. కాని, పర్యవాల పర్యావృత్తులయందు నుండ కలసిక కొన్ని గుణములు అందు ముఖ్యముగ రాజ్యక్రాంతి ఙ్గోళలు సంభవించునడ కాను స్థానభ్రాంత మంద కుండుటకు

వలసినవి ఈతని యందులేకుండెను. దీనింబట్టియే “ఈ మేలుకు
మించిన లోకము” అని ఇతని యన్నకుమారుడీ తనని విష
యమై వ్రాసెను. దీనికి తోడుగ, సంసారదుఃఖము లితనిని
బొందసాగెను. క్రమముగ, భార్య, తొమ్మిందొకరు పిల్లలు
వియోగమంద, నితని లోకవ్యాపారము లన్నియు నానాటికి
క్షీణించెను. కాని, యెన్ని కష్టములు వచ్చినను, మనస్సును దృఢ
ముగ నిలుపుకొని, చిదానంద స్వరూపుడై, తనకు లభించిన
గ్రంథములను జదువును, కాలయాపనము జేసెను. వ్యాస
ములు, మతజోధకవచనలు, మొదలగువాని కితఁడు సంపాదకుఁ
డుగ నుండెను. తనకాలమునందలి రాచరియ విషయముల
కనుగూర్చుముగ తానుచేసిన స్వరలయరాహిత్యమైన పాటల
బాడుటయందత్యధికానంతః జూపుదు వచ్చెను. భార్యతృతా
దుల వియోగముఁబొంది, నేనీ హీతులచే విడనాడబడి నహించి,
తన యన్న కుమారుడు తన పేరుకలవాడనివిని సంతసించి,
వానియోగక్షేమము లఱుయిండు వచ్చెను.

“జోషయా,” “బెంజమిను” లిరువురును, తమ యోగ
క్షేమముల నుత్తర ప్రత్యుత్తరములచే జెలిసికొనుచుండిరి. అది
వీరి పంశచారిక్రయండిమిడి యున్నది. నానాడు తనయన్న
కుమారుని! బెంజమిను బంపిన పద్యము లీ కాలుని కవనము విష
యమై తెలియుదగిన ప్రథమాంశముల కాధారములు.

ఇరడు పాత కాలలో తగుమాత్రము విద్యవర్ధనంచేసి
పూజ నీయుడైన తండ్రి, ప్రేమాస్పదయైన తల్లి, వీరియందు
పురుషార్థములయు జూచిన గృహస్థాశ్రమము, ప్రత్యక్షకాలి
స్ఫూర్తినవిషయానలోకవము, తండ్రిగారి పుష్కలములు, నేనీ
తులు, వీనిని మించి పినతండ్రి బెంజమిను వంపిన యవహాల్య నీతి
లోభక లేకులు, చిన్ని బెంజమినునకు మార్గసూచకము లయ్యె.

బుద్ధిని వికసింపజేయు నీ విషయములు, బెంజమినునకు
పం. 9-వములు ప్రాయము వచ్చువఱకుఁ బ్రవరించెను. బాలుడు
మందబుద్ధియైన పక్షమున నివి శ్రేయోదాయకము లయినవో,
కానివో, విమర్శించుటకు ఎడ ముండియుండును. కాని సహజ
ముగ సూక్ష్మబుద్ధిగలవాడై, సూతనవిషయ పరిగ్రహశక్తి
గలిగి, మేధావియైన బెంజమిను విషయమై, యివి శ్రేయో
దాయకము లని వేరుగ చెప్పనేల?

ఈయన బాల్యావస్థలో జుగిగ జక్క యంకము వర్షజన
సామాన్యముగ తెలిసినట్లే. “నే నేను సంవత్సరములు
ప్రాయముగల వానిగ నున్నప్పు” యొక పండుగ రోజున నా
న్నేహితులు నాకేమినిండ దబ్బులు వోసిరి. బెంటునే, నేను
స్థిలముగాను వస్తువులు దొరకు దుకాణమునకుఁబోయి,
యొక్కడ యొకస్థికముగ నొక బాలుని చేతిలోనున్న
యూలముఁబది, దాని ధ్వనిని విని పంకసించి, నా కేమిలోను

జేష్ఠులన్నియు ఆ గృహని కిచ్చివేసి, యాయాటకు బుచ్చి
కొంటిని. దానిని బట్టకొని, యింటికివచ్చి, మహాత్మానులకు
సీతగొట్టాడు, నింటనాలుగు వైపులు తిరిగి నందున, నింత
వారందఱు చిరాకుపడిరి. నా యన్నదమ్ములు, చెల్లెల్లఱు, నేను
గొన్నవస్తువును జూచి నవ్వి, దాని ఖరీదు కంట నాలుగు
రెట్లు పోయ్యసాము నిచ్చినా నని చెప్పి, పరిహాసముజేసిరి.
దున, నాకు విచారము గలిగి, యీలకొనిన సంతోషము లేక
పోయెను. పోయ్యగ నిచ్చినసాముతో దీనికంట మంచివస్తువు
లను గొనుటకు వీలుపడియిండు ననుట నా మనస్సును పశా
నొప్పించుచున్నందున, నుత్తరోత్తర మిది నాకు మేలును గలుగ
జేసెను. ఎప్పుడైన, ననువయోగ మైన వస్తువును గొనుటకు
నుద్యక్తుడ నైనప్పుడు, ఈలకువలె పోయ్య సాము నిచ్చి
వేయఁడు నేమోయని జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుదు, ధనమును
వృథావ్యయముజేయుట మానివేసిరిని” అని ప్రాంక్షిను తన
నీయచరిత్రయందు వ్రాసియున్నాడు.

చిన్ననాటగుండి; తెంజిదిను పుస్తకములు చదువుట
యందాసక్తిఁ జూపుటచే, నితనిని శ్రీస్తవధర్మమునై
నియోగించుట నని తండ్రి యాలోచించెను. ఈ నియోగమును
కనతండ్రి తెంజిదినుగూడ నంగీకరించి, తనవద్దనున్న ప్రాచీన
మతోపద్యాల సంపుటముల నితని కిచ్చెను. తోడయాచును

వతయ తప్ప, ఇతని యితర సహోదరులు స్వామిగుఱోచిత వ్యాపారములయందు ప్రవేశించిరి. బెంజమిను శిశువుగ నుండి వచ్చుచే, “జోషయా” యీను యన్నగారు నముద్రముపైని దేశాంతరగతుఁ డయ్యెను.

సం॥ I - రములు ప్రాయ మవ్వుడు, ‘బోన్సను వ్యాకరణ పాఠశాలలో’ బెంజమిను ప్రవేశపెట్టఁబడెను. మొదటి సంవత్సరమున, ఇతడు తన తరుగతి బాలుర నతిక్రమించి, పై తరగతి వదువునకు యోగ్యతాపత్రికను పుచ్చుకొనునమయమున, కుటుంబ భార మత్యధికమై నందున ఇతనితండ్రి, పైచదువు చదివించుట తనస్థితికి మించిన పనియని యాలోచించి, కుమారుని చదువు మాన్పించెను. కొంతకాలమునకు పిదప బోధన, లేఖన, గణితము లందు ప్రవీణుడని పేరొందిన “జార్జి బ్రామువేలు” పెట్టిన పాఠశాలకు బెంజమినును బంపిరి. ఒక సంవత్సరపర్యంత మా పాఠశాలలోనుండి బాగుగ వ్రాత వ్రాయుట నేర్చుకొనను గాని, గణితము మాత్ర మతనికిఁ బట్టువడలేదు. పదిసంవత్సరముల ప్రాయము వచ్చునరికి, విద్యాభ్యాసము సరిపోయినది. నాలుగు నుండి వ్యాపారములోదిగి, తండ్రికి సహాయముఁ జేయుచు, మూసలలో కట్గిన క్రొవ్వనుపోసి వత్తులను దింపుచు, దుకాణము వద్ద సరకులనమ్మి, జాలులను వ్రాయుచు వచ్చెను. ఈ వ్యాపార మెంత యవస్థాకరమైనను, శ్రద్ధాభక్తులతో దానిని జేయుచు,

“తనయాశ్రమ ధర్మమెవడు పూనికతో నడపుకో, వాడు మూర్ఖాభిషిక్తులసాన్నిధ్యమును బొందును; తుచ్ఛులను బొందుడని,” రాజ్వియైన సాలమును చెప్పిన నీతివాక్యమును తండ్రి తన స్ఫురణకు నదాదెచ్చుచుండెనని తన స్వీయచరిత్రలో ప్రాంక్షిను వ్రాసియున్నాడు. ఏబది సంవత్సరములు గడచిన వెనుక డాక్టరు ప్రాంక్షినిని పేరుపహించి, రాజమ్యుల సాన్నిధ్యముననుండి, యీ నీతివాక్య వింతడు స్మరణకు దెచ్చుకొనుచుండెనట.

పనులు పుచ్చుకొనుటయందంతగా కాఠిన్యమును తండ్రి వహింపవందున, బాలక్రీడలయందు విహరించుటకును, పుష్పములు చదువుటకును జెంజమినున కవకాశము దొరకుచుండెను. సముద్రతీరమున నివసించుటచే, జలక్రీడలయందామోదము జెంజమినునకు కలుగుట సహజము. చిన్న వడవలను నడపుట యందేకాక, యీదుటయందుగూడ, ప్రావీణ్యమును ఇతడు కొద్దికాలములోనే పంపాదించెను. ఈతయందత్యధిక మోహము గలవాడై, వయస్సు ముదిరినను దానిని ప్రేమతోఁ జూచుచుండెను. నేర్పుకొనదగిన ముఖ్యాంశములలో దీనిని నొక దానిగ నెంచి, తన యభిప్రాయమును స్థిరపఱచుటకై యనేక వ్యాసములను వ్రాసెను.

“ఒకరోజున గాలిపటమును వినోదార్థమెగరవేసి, దరిదాపుగ మైలు వెడల్పుగల యొక నరస్సు నమోపమువకు వచ్చి.

నాథుని నాథ కొయ్యలు బటముయొక్క చారమునుగట్టి, నేనీడు
 తకు నీటిలోదిగి, యంత రాశమున నెగురుచున్న వటమును జూచి
 నంతోపించుచుంటిని. ఎగురుచున్న వటము బట్టుకొని, యాద
 వలెనను అభిలాషతో, నాథునికువచ్చి, చారమును విప్పి, చేతు
 బట్టుకొని, నీటిలోనికి వెళ్లి, వెలికిలఁబండుకొని, చేతులతో
 చారము బట్టుకొని నందున, నీటివీరాద మనోహరముగ లాగ
 బడితిని. నాడువ్రులనవతలి గట్టునకుఁ దీసికొనిరమ్మని నా స్నేహి
 తునితోఁజెప్పి, మనాయాసముగను, చెప్పనలవికాని మనోల్లా
 సముతోను లాగఁబడి, సరస్సును చాటితిని” అని తన స్వీయ
 చరిత్ర యందొకచో నీతఁడు లిఖించియున్నాఁడు.

నీటిభయము లేకపోవుటకు దోడు, తండ్రి యొక్క వ్యాపా
 రమునందు శోఃతపుట్టుటచేత నముద్రముపై యాత్రతేయుట
 యందితని కభిలాషకలిగినందున, తండ్రికి మనోవ్యాకులము
 విశేషమయ్యె. దైవికముగ, సం 1715-ర ప్రాంతమున, నితని
 పితండ్రి తెలంగాణుడు తన శివరకాలావశేషము తన యన్న
 గారివద్ద వ్యయవలచుటకు నుద్దేశించి, యమెరికా దేశమునకు
 వచ్చెను. ఇట్లు చేరిన యన్నదమ్ముల కుటుంబములు రెంటికిని
 స్నేహము కుదుర, సహోదరు లిరువురును కలిసి నొక్కిచెప్పి,
 చిన్ని తెలంగాణునకు నముద్ర ప్రయాణమందలి యాల్పాహ
 మును విడిచివేసిరి.

అనేక కావ్యములను, పండిత మతబోధకామహాశయములను ఇతని పితండ్రి యింద్లాండు దేశమునుండి తీసికొని వచ్చెను. అతఁడు సూచీభావనను నిర్వచ విమర్శనాయత్త చిత్తంబున కబట రాహిత్య మనోవ్యాపారముల నాపాదించు నరసోల్లసిత చతుర భాషణంబులచే యుక్తియుక్తముగ తనవీరింటిగానీ బుద్ధులు గఱపి, సంశేతలిప్తి నేర్పి, తనకుంబలె వన్మాన్యప్రచారణయు నిగఁజేసి, యతని నీతిప్రయాణనన్నాహమును నిశ్చింపించెను. నాలుగు సంవత్సరములు దనయన్న గారి గృహమందు నివసించి, తనకుమారుఁడు, సామ్యుల, వివాహమాడి, వేరుకాపురము పెట్టి నందున, పితండ్రి బెంజము నక్కడ నివసించుటకుఁ బోయెను. ఇతఁడు సం॥ 77-రములు జీవించి, సం॥ 1727-రమున లోకాంతర గతుడయ్యెను.

యోవనుడైన బెంజముయొక్క విద్యాసక్తి, యోవన వంతులచే బంధింపఁదగిన గ్రంథములయందుఁ బ్రసరించుటయే గాక, జ్ఞానోదయోద్దేశ సద్గ్రంథపారాయణమును సహితముఁ బ్రేరేపించెను. బనియను వ్రాసిన “యాత్రికుని సంపారము” అను గ్రంథము, ప్లాటార్కు వ్రాసిన “మహనీయులు జీవనములు”ను నతనికిఁ బ్రేయోదాయకములునవి.

“నేను చదువుకొను దివములలో” “మీతండ్రిగారివలన వ్రాయఁబడినదని నే ననుకొనుచున్న ‘సన్మార్గోపదిష్ఠ వ్యావము’

అను వేదగల గ్రంథము నాకు దొరకుచు. ఈ గ్రంథమిదివఱ
తెలియదో, వాడు దీనిని నిరాదరణతోఁ జూచుచుండి రనుటకు
తార్కాణముగ, దీనియందు కొన్ని పత్రములు చినిగి యున్నవి;
అయినను, శేషించిన పత్రములను జదువుటవలన, నాయోచ
నావృత్తి నూతనపథాన్వేషణ విముఖయై, యావజ్జీవము నన్ను
పన్యార్థప్రవర్తకునిగఁ జేసెను. శీర్షిచాయకములైన వ్యాపా
రము లన్నిటిలోను, సత్కర్మనిరతుల నడవడికి లమూల్యము
అని తోచుచున్నది. తమరనుకొనుచున్న ప్రకారము, నేనే
వర్షజనోపకారియైన యెడల, నేనటు లనిపించుకొనుటకుఁ గారణ
మీ గ్రంథమేయని యూహించవలెను" అని లేఖను వ్రాసెను.

మఠాచారముతోను నిష్ఠతో నితనిని బెంచిరి. విధి ప్రకా
రము సోదర సోదరీలతో నితడు శ్రీస్వామయమునకు వెళ్ల
వలసియుండెను. అన్యోన్యాయుర్రాగముతో బిడ్డలు తలిదం
ద్రులయెడ శ్రద్ధాభక్తి విషయపూర్వకముగ నడచుచుండిరి. భోజ
నాద్యంతములఁ జేయుప్రార్థన చాలకాలము బట్టుచున్నందున,
నది మనస్కురించక, "నాయనగారు దైవప్రార్థన నొకమాటు
వేసిన, కాలాశీక్రమణము జరుగ దని" బెంజమిను నుడివెను.

ముక్తముమీద, బెంజమిను బాల్యవధ్ధ సౌఖ్యముగ
జరుపఁబడెను. దీనితాంతమువలన శ్రీ జోష్యనుపట్టణమందలి యువ
జ్జనే నతఁడభిలషించుచుండెను; సం॥ ౪౩ - రములు ప్రాయ

మచ్చడు సహితము తన జన్మస్థానము నక్కడరముతో వ్యతిరేకము చేయును. నిర్మలహృదయముతో స్వచ్ఛందముగ క్రితల యందు విహరించిన ప్రదేశములందుఁ దిరుగవలయును. కెంతయుఁగోరొగిరి, యలభ్యమనియెంచి, జోస్తమపురవాసులతో సంగమించి, సావకాళమైనపు డెల్ల వారిలో నతఁ డిష్టాగోష్ఠిని కాలము జరపుచు నామోదించుచుండెను. “బోధనపట్టణాచారములు, అక్కడి సమాసావృత్తులు, మాటభోగి, కంఠగత శత యివి యన్నియు నంతోషదాయకములై, నన్ను పునశ్చిద్ధారణచేయునవిగా తోచెడిని” అని చెప్పియు వ్రాసెను.

రెండవ ప్రకరణము.

బోధను పట్టణము - శుశ్రూష.

రెండునందవత్సరములవఱకు బెంజమిను తండ్రికి సహాయముఁ జేయుచు వచ్చెను. తన త్యేష్ఠభ్రాతృ బాచు ప్రాంక్షిసీ, చిన్న వాటనుండి తండ్రికి పనిలో సహకారము యుండి, రెండవనందవత్సరంతమున వివాహమూడి, 'రోడు' దీవికి కాపురమువెల్లి, నల్లు, కొవ్వ నత్తులు, తయారు చేయుచుండెను. ఈకారము చేత, బెంజమినుసహాయము తండ్రికి ముఖ్యవశ్యకమై, తన కిష్టములేని పనినుండి తప్పించుకొనుటకు మార్గములేవియు బెంజమినుకు గానరాకుండెను. ఈ సూచనలవల్ల చాల దుఃఖాక్రాంతుడై, యసంతోషి జెందినందున, నతఁడు సముద్రయానముఁ జేయుటకుఁ బ్రయత్నించు నేమోయని భయపడి, యతనికి మనస్కరించిన వ్యాపారమునందు నియోగించుటకు తండ్రి యుద్యుక్తుఁడాయెను. వడంగులు, తరివెన పట్టువారు, కంచరి వాండ్రు— వీరియంగల్లకు తండ్రి కుమారుని గ్రమముగఁ దీసికొనివెళ్లి, యేవ్యాపారమునం దితనికి మొగ్గుకలదో, దానియందతనినిఁ బ్రవేశపెట్టి, యోడప్రయాణమును మానిపింపవలెనని తండ్రి యాలోచించెను.

లండను పట్టణముం దచ్చుకొట్టుటను నేర్పుకొనిన బెంజి మునుయొక్క తేజస్వభ్రాత, తేమ్ము ప్రాంక్షిను, జోష్టను పట్టణ మునకు వచ్చి స్వంతముగ ముద్రాక్షరశాలను బెట్టెను. ఒక సంవత్సరమునకు పైగా నితని కచ్చువనిశేక యుండెను. వర్తకులకు చిన్నపుస్తకముల నచ్చువేసి యిచ్చుటయు, స్త్రీల కువయోగ మైన పట్టు, నార, చీట్లమీద ముద్రించుట, మొదలుగాఁగల పనుల జేయుచు వచ్చెను.

తండ్రి కుమారులు కాథానాలను గ్రమముగఁ దిరిగి చూచి నపుడు, ముద్రకుని వ్యాపార మంతగ వీరికి వచ్చినట్టు కనబడదు. ఎందుచేత నన, ఈ వ్యాపారము జేయుచున్న తేమ్ము కంతగా లాభములేనందున, కుటుంబములో నిదినఱకే యొకఁ డావ్యాపారము జేయుటయే, చాలు నని తండ్రి యెంచెను.

తేమ్ము ప్రాంక్షిను వ్యాపార మారంభముచేసిన రెండవ సంవత్సరమున, బెంజమినుకు గ్రంథపాఠాయోగ్యుండుండు ఆమె మిత్రాభిలాషను తల్లిదండ్రులుచూచి, చాల యాలోచనపైని, ముద్రకుని వ్యాపారమును నేర్పుకొనుటకై, తేమ్ముకు శుశ్రూష చేయునట్టులు బెంజమినును నిర్ణయించిరి. ఓడప్రయాణాభిలాష నునొగత మైనందున, నీ గురుకులవాఢమునకు బెంజమిను మొదట కంకతేపెనుగాని, కుదకు పమ్మరించి, దీని పూర్వోక్త మంతయు తన చరిత్రలో వ్రాసికొనెను.

“నేను నంబి 12-రములు ప్రాయము వాడను. నాకు నంబి 21-రము వచ్చునటులు నేను శుశ్రూష చేసి, యాభిరుచువత్సరమున తొలివాని దేవనములను బుచ్చుకొనవలయునట. కొద్ది కాలములో, ఇదివి బాగుగ నేర్చుకొని, నాయన్న కంఠో సమాకర్షింపబడను” అని స్వీయచరిత్రలో చెప్పెడిను ద్రాసెను.

ఇతను ఈ ప్రాశస్త్యముకలములో, నిష్పటివలె, జోష్టము
వట్టాము పుస్తకములకు, విద్యకు పాద మంది ప్రసిద్ధి కల్పించి.
కెంజమిను శుష్టుట కిదవదిసంవత్సరములు పూర్వము, పుస్తకము
లక్ష్మవారముదుగురు మాత్ర మీ పట్టామునందుండిరి. ఈనాటికి
వదిమంది పోగయిరి. కావలసిన పుస్తకములు నిండ్లాండునుండి
లేప్పించి, నిలవచేయుటయేకాక, మతోపన్యాసములు, వివాద
గ్రంథములు, పంచాంగములు, నాటకములు, (Ballads)
చిన్న పుస్తకములు మొదలగువానిని ముద్రించి ప్రచురించు
చుండిరి. ఏరికీ దైవిక గ్రంథములే మూలాధార మయినవి.
అయినను మాతృదేశమందు బుధులు పకనచేసినది ముద్రిత
మాతన గ్రంథములన్నియు, సూతనసీమలకు (Colonies)
జేరినది, యక్కడి పట్టణము లందలిసాహిత్య విద్యార్థులై పుణులచే
భార్యకుగఁ జేయవలయునని యెను.

శ్రుత్యకములు గొనుట కకర్తుఁడైవండున, శ్రుప్తకము
లమ్మువారివద్ద పనిచేయువాని పమాహాసములముగ వానిని

నంపాటింది. బెంజమిన్ ఖనువులుండెను. యాదాద్రిపురపు
పుస్తకము లేకపోవుట వలన గోపాలం నేతానాథుని
భయముగలిగి, పాయలక మడుపుగఁ జెచ్చిన పుస్తకమును
మరుచటి యుదయమున నిచ్చినయవలసిన తర్జము గనుక,
రాత్రిచాలభాగము కేలుకొని దాని నతఁడు చదువుచుండెను.
“కొంతకాలము గడచిన పిదప, వివేకియు, సూక్ష్మబుద్ధిగల
యొక ‘మాతూర్థ ఆచార్యు’ పేరుగల వర్తకుఁ డొకఁడు
పుస్తక భాండాగారముగలవాడై, మాముద్రాక్షరకాలకు
తఱచుగ రాకపోకలు కలిగి, నన్ను తన భాండాగారమును
జూచుటకు రమ్మను మని వేడి, చదువుటకు నేను గోరిన పుస్తక
ములను బదులిచ్చుటకు సంకపించెను” అని ప్రాంక్షిను
వ్రాసెను.

నవన సుహృదులు తన కప్పుడప్పు డిచ్చుచున్న కావ్యములు
చదువుటచే తన పినతండ్రి బెంజమినునుబోలె, యభిరుచుకూడ
కవనము జెప్పట యం దభిరుచికలవాడై, యంత్య నియమ
ములతోఁ గూడిన చరణము లనేకములుగఁ జెప్పెను. ఈ రచనా
శక్తిని సార్థకముగ వినియోగింపవలె వని, నితనియన్న, తేమ్మన
కాలోచన పుట్టెను. ■ కాలమునందు వీధులలో నాగుపాటలు
పాడుట బాపకయై యుండెను. సముద్రపు తీరగల పాహాత
కృత్యములు, వరఘోరుకుల మదిదీయ కథలు, బాంకొట్టు బొం

గల వరాక్రమములు, భయావహమైనయోధుల విధ్వంసనములు, ఘోరమైన పాపములు, తదితర తత్కాల సంప్రాప్తముభవాధిక్య విషయములు, నివి యన్నియు శోకరసాశ్లేష్ట ఫండ్లో నిబద్ధకావ్య స్వరూపాలంకృతంబులై, గ్రామపురసీమలయందమ్మ బడుచు వచ్చినవి. అన్నగారి ప్రోత్సాహమున, బెంజమిను సర్వజన సమ్మోదనఫలైకరచనాయత్త చిత్తండయ్యను.

తన కవనము రసవిహీన మైనదని బెంజమి నొప్పుకొనెను. ఇతనియన్న లక్షణ విరుద్ధము లయిన కావ్యములను ముద్రించింది, చెల్లుబడికై పై గ్రామములకు బంపుచువచ్చెను. అయినను, కుమారుని సద్బుద్ధినిరక్షింపవలయునని, అతని రచనాలోపములను జూపింది, యిట్టి లక్షణ విరుద్ధకపులు దరిద్రులగురు రని చెప్పి, యీకవనరచనయం దెన్నటికిని యాధిక్యతను బొందుట కష్టమని బెంజమినుకు జూపింది, దాని సత్యము విడుచునటుల తండ్రీచేసెను. తండ్రీగారి విమర్శనల మూలముగ, బెంజమిను శృంగారరచన గద్యకై లిని ప్రాయుట కుద్యుక్తుఁడాయెను.

వాదప్రియుఁడు, మాటకారియు, గ్రంథపకవలోలుఁడైన 'జానుకాల్గు' అను నతఁ డీతని కి నమయమున సమాకారియైయుండెను. పితృసంబంధ వివాద పైడిక గ్రంథపకవ మౌలమున, స్మార్టినుకూడ వివాదోద్ధిత చిత్తుడైనను, తుదకీ

మధుఃకారీతం దయ్యెను. కాస్త్రాభ్యాసము స్త్రీల కంభవము సార్థకమా యనెడి వాదమున్న హితు లిరువురి జరిగెను. కాస్త్రాభ్యాసము స్త్రీలకు గలుగదని కాలిన్సు, గలుగువని ప్రాంక్షిను, వాదించిరి. మంచివాగ్ధోరణి లేనివాడుగావ, వాచములో న్నే హితుడు చెప్పిన హేతువులకంటె, సతనివాక్కు వాహమే తనను నోరు మూసికొనునటుల చేయుచున్నదని బెంజమి నభిప్రాయపడెను. ఇదమిద్దమని నిర్ణయింపకయే, న్నే హితులకు వియోగము కలిగెను. కొంతకాలమునుటకు వీరు కలిసికొనుటకు వీలులేకపోయినందున, తన వాదములయొక్క సారాంశములను వ్రాసి బెంజమిను కాలిన్సుకు పంప, సతను వానిని జదివి బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను. ఈ యుత్తర ప్రత్యుత్తరము లొకనాడు తండ్రిచూచి, వాదాంశము నెత్తక, ప్రతివాది యొక్క నిర్దుష్టతైలిని స్తుతించెను. వర్ణక్రమమందు, వాక్య విరామస్థాన నిబంధనయందు, బెంజమిను నిర్దోషియని చెప్పి, వృష్టత, సాంఘ్యాయీ రెండును ప్రతివాది తైలిలోఁ గనబడుచున్నవని నిదర్శన వాక్యములను తండ్రి నూపించెను. తండ్రి చేసిన యాక్షేపణ న్యాయమునతోచి, వాడు మొదలు బెంజమిను తనతైలిని జక్కఁబెట్టుట కుద్యుక్తుడాయెను.

నానావిధ గ్రంథపఠనమునకు, తుశ్రూషచేయుచున్న బెంజమినుకు కాలమెటుల పనుకూరెను? సాయంపమయముల విరామ

మొదట కాబోయినను. ఇది లేకపోయిన, దీపజ్వాలలు పెట్టిన తరువాత ఏకాంతికాలముండెను. ఇతను మాంసభక్షిణుమనని, కాక భక్షికుడై, తనకు పంటచేయువారి కెంతయు గడ్డము గలుగఁ జేయుచు వచ్చెను. భోజనమునకై యిచ్చుదున్న ద్రవ్యములో నగణే సరిపోవునని బెంజమిను చెప్పినందున, అన్నగా కెంతయు నుతరించి నగణే యిచ్చుచు వచ్చిరి. అతను (బెంజమిను) కాక భక్షికుడై నందున, నీ నగము సొమ్ములో నగము భోజన పదార్థములకు వినియోగించి, మిగిలిన సొమ్ముతో పుష్టకములను కొనుచు, ముద్రాక్షరకాలయందు భోజనము చేసి, విరామ కాలములో వానిని జదువుచు వచ్చెను. ప్రాతఃకాలమున వేగముగ లేచి, పనియారంభముకు ముందొక గంటవఱకు కఠినుజదువుచుండెడి వాఁడు.

—

మూడవ ప్రకరణము.

వార్తాపత్రిక - చరారి.

ఇట్లు, గ్రంథావలోకన కుతూహలాయత్త చిత్తుండై, కాలమును బెంజమిను గడపుచుండ, నా స్త్రీకాళిప్రాయములు తొన్ని యబుద్ధి పూర్వకముగ నితని వాక్రమించెను. ఇవి మన స్సను వ్యాకుల పెట్టినందున, మిక్కిలి దుఃఖాక్రాంతుడై, కాల క్రమమున యుక్తాయుక్తచిహ్నము సంపన్నుడై, వీనిని వదలి పెట్టెను. ఇట్లు మనస్సును శుద్ధిచేసి మితమున కెట్టియనుద్రవము రాకుండ, కల్లోలావృతమైన యౌవనకాలమును దాటించి నందున కిరణదంతయు కృతజ్ఞత కలవాడై, వృద్ధాప్యమునగూడ వరమేశ్వరుని ధ్యానించుచుండెను.

జేమ్సు ప్రాంక్లిను వ్యాపారము నానాట వృద్ధిపొందసాగి, సోదరు లిరువురికి యుత్తరోత్తర మైహిక సుఖములను సంఘటించుకాలము వనుకూరెను. బోస్టను పట్టణమందలి 'తపాలా ఫీసు' యజమాని యొక వార్తాపత్రికను ప్రచురించింది ప్రకటన చేయుచుండెను. అచ్చట వ్యవహారరీతిచే మనస్వర్థాలు కలిగి నందున, నతనిని యా యుద్యోగమునుండి తొలగించి, కొండలు ప్రముఖులు తమ శ్రేయస్సును బురస్కరించుకొని, యుద్ధతి

పత్రికకు ప్రతిగా, మఱియొక పత్రికను తను వ్యవహారానుకూలముగ ముద్రింపించి ప్రచురించుటకు పూనుకొనిరి. తచాలాకీసు యజమానత్వమునకు త్రొత్తగ వచ్చినవానిని వీరు ప్రోత్సహపఱచుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. ఇదియంతయు చెంజుమనుస్రాంతిఁ బ్రవేశించిన యెడవనంవత్సరమున జరిగెను. ఈ వార్తా పత్రికకు తనను సంపాదకునిగ నియోగించెద రని నితనియన్న యుబ్బిళ్లూరుచుండి తుదకు విఫలమనోరథుడై “బోస్టును గజెటు” అను పేరుతో, సూత్రముగ వార్తాపత్రికను సిద్ధపఱచుటకై చాలధనమును వ్యయపఱచెనుకాని, అచ్చట తుదకు స్వల్ప కలహములు తటస్థింప దానినిగూడ నిడువవలసిన వాఁడాయెను. తక్కుంగలవారు ఈ పత్రికను మఱియొకనిచే నడిపింపసాగిరి. వారటులుచేయుట ద్రోహమనియెంచి, జేమ్సు తన స్నేహితులు యెంత చెప్పినను వినక, కార్యణ్య బుద్ధివహించి, యొక పత్రికా ప్రచారమునకే యెడములేని సంబంధమున మూడవ పత్రికను ప్రచురించుట కుద్యుక్తుడై, సం. 1721-రము ఆగస్టు నే 17-ది సోమవారమున, “న్యూఇంగ్లాండు కోరాన్టు” అను వార్తాపత్రిక యొక్క ప్రథమసంచికను స్వంతముగ ప్రచురముఁ జేసెను.

సూత్రన సీమలలోఁ బ్రచురింపఁబడు పత్రికలయందుఁ బ్రముఖుడై, లోకోపకార బుద్ధిగలిగి, సాహసముతోను సరసముగాను చదువరులకు ప్రకరణములను ప్రదర్శించుచున్నందున,

తోరాన్తు' పత్రికను నలుగురు క్లాఫిండుచుండిరి. కడమ పత్రిక లేక రీతిని నుండుటచే విరపములై యంతగ క్లాఫిండుములై యుండలేదు. "తోరాన్తు" పత్రిక లోకవార్తలను, వ్యాపకములను, కట్టుకథలను, ప్రకటింపుచు తాత్కాలిక వ్యవహారములను నిష్పక్షపాతముగ విమర్శించుచుండెను. ఇట్లు పైర్వీ వ్యవహారములతోఁ గూడిన దగుట, నిది పురవాసులకు అనుకూల ప్రతికూల విషయములను చర్చింపునడ వారికి క్రమముగ హర్ష రోషములను బుట్టించుచుండెను.

ఇక్కాలముంతయు మన బెంజమిను యక్షరముల కూర్చుచు, వివాదాభిలాషియైనను, యే విధమైన వివాదములోను దిగక, తన పనిని చూచుకొనుచుండెను. సోదరభావ మంతరికరణ పూర్వకము కానిదిగా, సోదరుఁ డితనిని కూలివానిగఁ జూచుచు, మనస్సులు కలియనందున, చూటలను వ్యయపఱచుచు, నొక్కొక్కప్పు డితనిని గొట్టుచు వచ్చెను. మరి కొన్ని సమయములయందున్నదమ్ముల వివాదములను దండ్రీ బరిష్కరించి బెంజమిను పక్షమున తీర్పు చెప్పుచుండును. ఈ దుర్భావము కలవాడై, తమ్ముని యభిలాషలను చదువును గుర్తెఱుంగలేనందున, సం॥ 16-వముల యాదురాక పూర్వమే, బెంజమిను యిండుమిండుగ కైలిలోను ధోరణిలోను 'అడినను'ను పోలి వ్యాసములను వ్రాయుత్తరీలవాఁ డను పంగతి యన్న తెలిసికొనఁ జాలఁ దయ్యె.

పత్రికలో నొక ప్రకటనమును ప్రచురింపజేసింది, దేనిలోను
రహస్యముగ ప్రాస, కాలాధికారి కార్య స్థలమున బహుమతి.
ప్రభాతానంతరమున సమావేశమైన పత్రికాదేఖకు లంపలు క్రమ
ముగ తనవ్యాసమునుచూచి విమర్శించి సంతసించినందున, నత
డును విక్కిలి యుప్పొంగి కన్నుల నానందబాష్పములను విడి
చెను. తదనంతరమది వార్తా పత్రికయందు ముద్రిత మయ్యెను.

రానురాను, 'కోరాట్టు' వార్తాపత్రిక మహామంబరియై,
సాపాక్షిక కానందసంధాయియై, ధర్మాక్షుల కాగ్రహణవిత్తయై,
విచ్చలవిడిగ బోధన పట్టణాధికారుల చర్యలు, దట్టములు,
సిదాంతములు, పరువును సహితము పరిహసించినందున, నధి
కారులు కాలమునకు నిరీక్షించి 12 మాసము బూరకుండిరి.
తుదకు వారి శాంతమును పోగొట్టునంతటి వ్యాసమొకటి
ముద్రితమైనందున, వారు దానినిచూచి పత్రికాధిపతియైన జేమ్సు
ప్రాంక్లినును విచారణకుదెచ్చి, విమర్శనానంతరమున నతనిని
కారాగ్రహవాసిగఁ జేసిరి. కారాగృహమునం దొకపాఠము
పాఠముచేసి, తన మూర్ఖత్వము, కుభావము నొప్పుకొని,
ఐనయవిధేయ పూర్వకముగ నవచార మమాచార పత్రికను
ప్రాస, దొరతనము వారికిఁ బంపుకొనెను. వారు కటాక్షించి,
విడుదలకాజ్ఞ నొసంగ, కారాగృహ విమోచనమై, ఇతను బయ

అది వచ్చునప్పటికి నెలదినములాయెను. ముఠాకొన్ని యంతః
కలహములచేఁ బ్రతిక తుడ కంతరించెను.

తదనంతర మన్నదమ్ముల కలహమధికమైనందున, బెంజమి
వన్ననుండి విడిపోయి, సమీపముననున్న 'న్యాయార్థ' పట్టణమునకుఁ బోవుటకు ప్రయత్నించెను. తన పూర్వపు
స్నేహితుఁడు "బానుకాలిస్సు" తాను పడవమీఁద బోవుటకుఁ
దగిన యేర్పాటుచేసినందున, బెంజమిను కొన్ని తువ్వకముల
వచ్చి, యాసామ్ముతోఁ బడవచీటని గొని ప్రయాణమై పోయెను.

ఈ ప్రయాణములో నొక వింత జరిగెను. పడవ గడపు
వారంజులు 'కాడు' చేపలను బట్టుకొని, వానిని మూఁకుడులో
వేసి వేయింపసాగిరి. ఇకభ్రమకుఁడైన బెంజమినుకు వాని వావన
సోకెను. అంత నతఁడు మతిచెడి, దీక్షకు వ్యతిరిక్తముగ, వానిని
తీసుట కుద్యుక్తుఁ డయ్యెను.

ప్రయాణము చేయునాటికి, బెంజమిను సం 18-రముల
వయస్సుగలవాఁడు. మూఁకుడులోజులు ప్రయాణముచేసిన విడవ,
న్యాయార్థ పట్టణమున కతఁడు వచ్చెను; పట్టణముం దెవరి
నెఱుంగఁడు; చేతిలో డబ్బులేదు; ఎవరిని జూచుటకును తనవద్ద
యోగ్యతా పత్రములు లేవు.

7, 8 వేల జనసంఖ్య గల, న్యాయార్థ పట్టణములోఁ
జూచునది విడుదలి యంతయు 'జోకోలాండు' మఱుమై.

యొందెను. అందుచే నక్కడి ముద్రాక్షరశాలలం దాంగ్లేయుల కంతగఁ బనిలేదు. సం 1728-రమున నీ పట్టణమునకు బెంజమిను వచ్చునని కక్కడ పుస్తకాలయ మనునదియే లేదు. పేరుకు మాత్ర మొక ముద్రాక్షరశాల కలదు. ఇతను శాలాధ్యక్షుని జూదుటకు వెళ్లి, తన పూర్వోత్తరములను జెప్పకొని, తన నే పనిలోనైన నియోగింపమని వేదెను. నమయమున కే పనియూ లేదని శాలాధికారి చెప్పి, ఫిరదల్ ఫియాలో నొక ముద్రాక్షర శాలాధికారిగ నున్న తన కుమారుని కొక పనివాఁడత్యావశ్యకముగఁ గావలసి యందునని చెప్పి, బెంజమినును బంపి వేసెను. ఇప్పటికి, సముద్రపు ప్రయాణమునందలి యుత్సాహము తీరినందున, నింటికి తిరుగు ముఖముగట్టయో లేక పని నిమిత్త మవ్యవస్థాగమునకు బోవుటయో యను మీమాంసలో నతఁడు తై గ్రామమునకుఁ బోవుటయే యుక్తమని యెంచి, తన నస్తువులను తూపించిపడవలోవేసి తానొక వడవన్నె బయలు దేరెను.

ఈ వడవ శిథిలమై చితిగిపోయిన తెరచావతో, యొక కళానుచేగడవఁబడుచుండెను. తప్ప త్రొగి మైముఱచిన హోలొందావా డొకఁడు బెంజమినుతో వచ్చునుఁ బడవలోనుండి నీటిలోఁ బడగా, వాని జుట్టు పట్టుకొని పైకి లాగి బెంజమిను వానిని బడవలోవేసెను. ఇటులు గొంతదూరముపోయి, 'లాం

గైలెండు" దీని యొద్దన ప్రబలముగ గాలి వీచుచు, కెరటములు భయంకరముగ గొట్టకొనుచున్నందున, పడన గుడ్డుకొనునను భయము కలిగి, దానిని జగతతో గడపి, వీ రొడ్డున వచ్చి చేరిరి. సముద్రపుటొడ్డునకు కొందఱు మనుజులు వచ్చుట వీరు చూచి, గట్టిగ కేటలువేసి వారిని వీరు విలిచినను, కెరటముల ధ్వనిచే, వారు వినలేదు. 'రం' సారాబుడ్డి తప్ప, పడవలో తినుబడి పదార్థములేవియు లేనందున, వీరాకలిగొనిన వారై నను, గాలి తగ్గువఱకొడ్డున గూర్చుండవలసి వచ్చెను. పడవలో నిదురపోవలెనని వీరు ప్రయత్నించిరిగాని, గాలి హోరున వీచుచు, కెరటముల తుంపరలు మీద పడుటవలన, రాత్రి యంతయు నిదురలేక క్రమతో గడిపిరి. మరునటి దిన ముదయముననే గాలి తగ్గినందున, పడవను దీసి గడపుట కారంభించి, యపరాహ్ణము తిరిగిన పిదప, 'అంబాయి' యను పట్టణమును చేరిరి. ముప్పది గంటల కాలము నిద్రాహారములు లేక గాలి దెబ్బలు లెన్నందున, బెంబడిను దేహమంతయు బడలి నల నల లాడెను. ఉష్ణము వచ్చుటకు పూర్వము శీతలోదకమును విస్తారము బుచ్చుకొనిన తగ్గునని చదివిన సంగతి బెంబడిను క్షిప్తికై దెచ్చుకొని, 'చల్లని నీరు సంతోషిగ త్రాగి, విశ్రమించి, నిదురపోయి, మరుచటి దినముదయమున నుష్ణపు చిహ్నములు స్పష్టతతో లేచెను.

దలచేరు పదీతరముననున్న 'బర్హింగుటను' పట్టణము
అంటాయి పట్టణమునండి, రేణుబడి మైల్లదూరము. ఈ పట్టణ
మునకు వెళ్లుట కుద్యుక్తుడై, మరునటి దిన ముదయ ప్రభృతి
క్షోణి సాతముగ వర్షించుచున్నను, బయలుదేరి, దినమంతయు
నడిచి, సాయంత్రమునకు దారిలోనుండిన పూటకూలియింటిలో
అవచేసిను ; ఇన్ని దినముల కిలని మనోధైర్యముచెడి, స్వగృహ
యెందుకు విడిచితి నని బెంజమిను విచారించెను. పరార్తియై వచ్చిన
తననవలైన నిరోధింతు రనుభయము కలిగి, వ్యాకులచిత్తు
డయ్యెను. తానుధరించిన వస్త్రములు వర్షములోఁ దడిసి
నలిగిపోయినందున, బెంజమిను కర్తవ్యాంశము తోఁపక
యుండెను. వికసితముఖారవిందము, శరీరసౌష్ఠ్యము గలిగి,
భవిష్యదుద్యోగార్హుడైనను, ప్రస్తుతము దురవస్థలోఁ జక్కెను.

మఱునటి దినము బయలుదేరి పోయిపోయి, సాయంత్ర
మునకు బర్హింగుటనుకు పదిమైల్ల దూరములో అవచేసి, రెండవ
దినము శనివార ముదయమున పట్టణము కేరెను. ఫిలడల్
ఫియాకు పడునేడుమైల్లు మీఁదగ, బర్హింగుట నున్నది. నదీ
తీరమునకుఁ జొవలెనని వీధుల బెంబడి బెంజమిను వెళ్లెను.
ఏ ముదానలిచానివద్ద తినుటకు రొట్టెను కొననో, నానె, జిల్ల
వస్త్ర భారితైను బెంజమిను మహాత్తుకలవాడని, యెంచెను.
పదీతరమునకుఁ జొయి, ప్రతిశనివారమును ఫిలడల్ ఫియాకు వెళ్లు

పడవ బయలుదేరి పోవుటవిని, బెంజమిను ఖమ్మంజై, ఏమియుఁ దోచక, తిరిగి యాముసువలిదానివద్దకువచ్చి, తిరిగిన పంగతి నామెలోఁ జెప్పెను; ఆతఁడుండు మంగళవారము వఱకు తన గృహమున బసచేయు మని యామె కోరినందున, మార్గాయాన ముచే బడలిన బెంజమినందుకు నమ్మరించెను.

ఒకనాడు సాయంకాలముందు, నదీతీరమున విహరించు చుండ, దైవికముగ, రాధారి మనుజుల నెక్కించుకొని ఫిలడల్ ఫియాకు జోవు పడవను బెంజమిను చూచెను. ఇతనిని తీసి కొని పెట్టుటకు పడవవా రంగీకరించినందున, పడవలోనికి బెంజమిను వెళ్లెను. గాలిలేనందున, వీరు పడవను నడువవలసి వచ్చెను. ఆదివార ముదయమున, 8, 9 గంటలకు “ఫిలడల్ ఫియాకు” పడవచేరెను. ఇతని వద్ద కొన్ని రాగిదబ్బులు, మూడురూప్యములు మాత్ర ముండెను. ఇతనుకూడ పడవను గడవినందున, నితని వద్ద నునుము పుచ్చుకొనుటకు కళాసు లిష్టపడకపోయిరి. అయినను, వారిని నిర్బంధముచేసి, తన రాగిదబ్బు లన్నియు బెంజమిను వారి కేచ్చి వేసెను. “ధనము కలిగియున్న వసుయ ములలోఁగాక, ధనము లేని నమయములలోనే, మనుజులు తన యాదార్యమును జూపించును. తనవద్ద కొంచెము ధన మున్నదని నితరులకు తెలియకుండుటకు కాఁబోలు వాఁడటలు చేయును” అని బెంజమిను వ్రాసెను.

ఈ ద్వారా యంత్రంపై కడుదస్సి, విడుదలే సేరసందిసి, రేపులో బెంజమిను దిగెను. పట్టణమునకు బోవుచు, రోడ్డును జట్టుకొని వచ్చు బాలు నొకనిని చారిలోఁబూచి, వానివలన రోడ్డు లమ్రుఁబడు స్థలమును గనుగొని, వెంటనే వక్కజేకుతోఁబడి మూడు రోడ్లులనుగొని, వానిని తవజేబులలోఁ బెట్టుకొనుటకు వీలులేక, రెండు పొట్లములుగట్టి చంక్రిందనుంచుకొని, మిగిలిన దానిని తినుచు, మార్కటు వీధిని బోవుచుండెను. ఇట్లు బోవుచు, రీడు ధోరగారి యింటిమీఁదుగ నతఁడు నడచుట తటస్థించెను. అప్పుడు ద్వారమువద్ద నిలుచుండిన 'కన్యకరీమ' బెంజమిను చైత్రురైనాచి, యాశ్చర్యమొందెను. ఈమెకు సం 18-రముల వయస్సు. ఈమె ముందుకు గృహిణి ఫ్రాంక్లిను కాగలదు. కాని ఈమె చూపులను బెంజమిను గమనింపక 7000 వేల ప్రజాసంఖ్య కలిగి, ఉత్తమక్షేత్రగృహరామములతో వెలయుచున్న ఆ పట్టణమును విలోకించుచుబోయెను. వీధులన్నియు దిరిగి తిరిగి, రేపునకు వచ్చి, బెంజమిను తన దారిని నిరీక్షించుచున్న ముదునలికి, దాని కుమారునకు, కేసీందిన రెండు రోడ్లుల నిచ్చివేసెను.

అక్కడినుండి తిరిగి వచ్చునపుడు, మార్కటు వీధిని బెంజమిను కాగా, చారిలో మరలపరిష్కర్తునకుఁ బోవు వారిని గలిసి, వారితోఁ బోయి, నభలోఁ గూర్చుండి, నిశ్చలముగ నుండు.

అచే నిదురపోయెను. సభ ముగిసినతరువాత నొకఁ డిల్లనిని
లేపినందున, వతనితో జెంజుమిను గలిసిపోయి, యతఁడు చూచిం
చిన పూటకూలియింటిలో బసచేసెను. పనిపాటలు లేక వడు
నొకండు దినములు జెంజుమిను వ్యయముజేసెను.

నాల్గవ ప్రకరణము.

లంకనుకు ప్రయాణము.

ఉదయమున లేచి, వస్తుములను భరించి, యోగ్యతా పత్రికను బట్టవొని, ముద్రాక్షర శాలాధికారియైన, 'బ్రాహ్మభర్త'ను జూచుటకు బెంజమిను వెళ్లెను. అతఁ డితనిని మర్యాదచేసి, మాటలాడి, భోజనము చేయు మని నిరోధించెను. తదనంతర మతఁడు, తనశాలలో బనిజేయువాఁ డప్పటి కవాచక్యకమని జెప్పి, 'కీమరు' అను నతఁడు నూతనముగ ముద్రాక్షరశాలను స్థాపించినందున, నతనికిఁ బనివాండ్రు గౌరవసియుండు నని నుజివి, యతఁడు గూడ జరుగుదులేదనిన పక్షమున, తాను బెంజమినుకు బవయిచ్చి, చిన్నచిన్న పనులలో నప్పుడప్పుడు నియోగించుట కిష్టపడెను.

శాలాతీతము కాసేయక, వెంటనే కీమరును జూచుటకు బెంజమిను వెళ్లెను. ప్రాంతగిలి శిథిలమైన అచ్చయంత్రముపద్ద, నరికిపోయిన యక్షరపూసలతోఁ బనిని జేయుచున్న కీమరును కచ్చేరిగదిలో బెంజమిను దర్శించెను. వచ్చిన వానినిచూచి, కీమరు కొన్ని ప్రశ్నలువేసి, బెంజమినుయొక్క పనినేర్పుట చుకొనించి, తనకు జరుగుదులేదనిచెప్పి, యతనిని బంధివేసెను.

తెంజమిను చాలదినములవఱకు బ్రాహ్మణులలో బస చేసి, కొంచెము కొంచెము పనిచేయుచు వచ్చెను. తుదకు తెంజమినుకు కీమరు కబురుపంపి పిలిపించి, పనిలో నియోగించెను. నూతనముగ ముద్రించుట కువయోక్తము లగు సామి గ్రూను దెప్పించినందున, చిన్న పుస్తకములను ముద్రింపించి, కీమరు వానిని బ్రచురించుచుండెను. తనకు ప్రతికూలోకేదిన 'బ్రాహ్మణుల' గృహములో తెంజమిను బసచేయుటకు సమ్మతింపక, కీమ రితనిని రీతుధోరగా రింటికి దీసికొనిపోయి, యొక్కడ బసయేర్పాటు చేసెను. ఆ నా డాదివారమున నితను రొట్టెను దినుచు వీధివెంటిని జోవుచుండ, గుచ్చుములో నిలబడి, తెంజమినుయొక్క వికారవైఖరినిజూచి యాశ్చర్యమును జొందిన 'కన్యకరీతు' యొక్క తండ్రియే యీరీడు ధోరగారు.

దినదిన ప్రవర్ధమానముగ, మంచి వేతనములను తెంజమిను పంపాదిండుచు, తగుసాటి స్నేహితులతో సాయం నమయముల గ్రీడించుచు, తనయన్నగారి నిరంకుశాధికారముచే జోష్టను పట్టణము దసహ్యము కలవాడై, తన పూర్వపు స్నేహితుడు, జానుకాలిన్పులోఁ దప్ప, తదితరులతో సుత్తర బ్రత్యుత్తరములు లేక యుండెను.

కొంతకాలమునకు వ్యగృహమునుండి తేమివార్త వచ్చెను. తెంజమిను చెల్లెలు, జోష్టను జాలలేదు పట్టణముల మధ్యస్థముగ

తిరుగు సామాను పడవనాయకుడైన, 'కాలర్లు కళోమ్మ'ను తివాహా మాడివటులు దెలిసెను. ఫిరదోఫియాను 40 మైళ్లు క్రిందుగనుండు పట్టణములోఁ గాల్చుము తేయుటచే, వరారి యైన బావమఱుది ఫిరదోఫియాలోనున్న వంగతిదెలిసి, బెంజు మినుకు హెబాద్దు జబ్బువ్రాసెను. అందులో తలిదండ్రు లితని విషయమై దుఃఖాకాంతులై యుండిరనియు, నితనిని వారి యొద్దకు వెళ్లుమనియు, వెళ్లి వారిని సంతోషపఱుట ఇతనికి శ్రేయోదాయకమనియు వ్రాయఁబడియుండెను. బోస్త్తును పట్టణమును విడుదలకుఁ గారణము విరివిగవ్రాసి, తాను ఫిరదోఫియాలోనుండుటకు నిశ్చయించినట్లు, బెంజును తన బావ మఱుదికి దెలియజేసెను.

ఈ యుత్తరము బెంజునుకు లాభకర మాయెను. దీనిని కళోమ్మ చదువుచున్న సమయమున, 'షెన్నిలువానియా' వర గణాగవర్నరు 'వర్విల్లియంకికు,' తన వద్దనుండివందున, బావ మఱుది వ్రాసిన నిర్దుష్ట శైలిగల లేఖను గవర్నరుకు జూపించెను. వీరియిరువురారేఖను జూచి సంతోషించి, యామాదిరి నితరులు వ్రాయ లేరనియు, 'బ్రాదుభతు' దక్షానావృత్తాదనియు, కీమరు మూఢుడు దొంగయనియు, తమలోఁ దాము బలుకుకొనిరి. బెంజునుకు ప్రోత్సాహముఁ జేయవలెనని యెంచి, ఫిరదోఫియాలో వతనిచే స్వంతముగ ముద్రాక్షరశాలను స్థాపించుజేయు

అటు దీని నన్నాచాయకయ నారాధించి ముగించిరి. ఇందుచే, పాపము పాపములదికి వెంటనే ప్రత్యక్షము బ్రాయలేకపోయెను. కొన్ని మాసములు గడిచినవన, పాప ములును బిరుదులు గలిసికొనిరి.

ఒకరోజున, బెంజమిను యజమానితోఁ గలిసి కాలలోఁ బనిచేయుచున్న నమయమున, నిద్దరు పెద్దమనుష్యులు అచ్చా ఫీసులోనికిరాగా, వచ్చిన వారిలో నొకడు గవర్నరుకిఁడు, రెండవవాడు 'కర్నలుఁడెంచి' గా, వీరిరుగురిని తెలిపి, తన నిమిత్తము వచ్చినవారని గ్రహించుకొని, మేడవీచచ్చి, వారిని కీమరు మర్యాదచేసెను. కొంతవఱకు కూర్చొని, గవర్నరు ఎవరు ఫ్రాంక్లిన్ కీమరువలన తెలిసికొని, బెంజమినుతో మర్యాదగ మాటలాడి, యతనిని స్తోత్రముచేసెను. అంత కాలమువఱకు తనను బెంజమిను చూడనందుకు నిష్ఠురమాడి, యొక విరామస్థలమున కతనిని రమ్మనుమనిచెప్పి, కర్నలు ఁడెంచితో గవర్నరులేచి వెళ్లెను. ఫ్రాంక్లిను, కీమరు, లుథయు లాశ్చర్యమొందులయిరి. కోరిక ప్రకారము వారిని దర్శించుటకు బెంజమిను వెళ్లెను. వారిచేత కొంతవఱకు మాటలాడి, తుద కితని నేవ్యాపారమునందు నియోగించుట యని యాదించిరి. తండ్రి నమోయముచే బెంజమిను న్యంతముగ నొక ముద్రాక్షరశాలను స్థాపించుట; గవర్నరుదులకుఁ

దగిన వస్త్రములు; తేయట; గవర్నరు వ్రాసినట్లుక ఆఫీసరు
ఉత్తరమును బట్టుకొని తండ్రియొద్దకు బెంజమిను వెళ్లెటయొ
యెడలగు సంగతులను వీరుమాటలాడిరి. ఈ సంగతులను
రెండవవానికి, తెలియనీయక, యథావ్రకారము తీవరు
యొద్దనే బెంజమిను పనిజేయుచు, సాధ్యమయినంత వేగముగ
బోప్టనుపట్టణమునకు వెళ్లవలసినదని వీరు నిర్ణయించిరి. అప్పు
డప్పుడు గవర్నరు తన గృహమువకు బెంజమినును భోజనము
నకు పిలుచుచుండెను.

సం. 1724-రము యేప్రిల్ నెలొరున నొక పడవవచ్చి
నందున, బెంజమిను దానిమీఁద బయలుదేరి వెళ్లెను. తలిదండ్రు
లను జూచినచ్చెద నని నలుగురితోఁ జెప్పెను. రెండువారములు
తుపానులో ప్రయాణముచేసి, బోప్టను పట్టణముచేరెను. అన్న
యైదు తేముకు తప్ప, మిగిలిన వానికి సంతోషము కలుగు
నట్టులు బెంజమిను వ్యగ్రహము జూచెను.

పెన్సిలువానియా వరగణాలోని విశేషములను బెంజమిను
వలనవిని, ఇతని పూర్వపు స్నేహితుడు కాలిస్సు తపాలాఫీసు
లోని పనిని విడిచిపెట్టి, పెంటనే తన సామానును పడవలో
వేయించి, నాటున కావచ బయలుదేరి వెళ్లెను.

శిఫారసుత్తరమును ఇడివి, యేమియుఁ జెప్పక, తండ్రి
యూహకుండెను. ఇంతలో, బోప్టనువచ్చి గవర్నరునుగూతించి

తెలిసిననంగతులను మామగారితోఁ జెప్పెను. సం॥ 18-రములు వయస్సుగలిగి, యాత్తాయ క్త విచక్షణ తెలియని బెంజుమిను న్వతంత్రముగ వ్యాపారమునందు ప్రవేశపెట్టింపుమని వ్రాసి నందుకు, గవర్నరంత తెలివికలవాడుగ కనవడఁ దని తండ్రి పలికెను. అట్లుఁడంత దూరము బావమఱుది విషయమై నొక్కి- చెప్పినను, జోషయా ప్రాంక్షిను చెవి నొగ్గలేదు. కుమారుని యోగ్యతను గవర్నరు శ్లాఘించినందుకు, తండ్రి సంతసించెను. సం॥ 21-రము వఱకు ఫిలిడల్ఫియాలోఁ బనిచేసి, కొంతధన మును గూడ బెట్టినపిదప, కొంత వడినసామును దా నిచ్చుట కంగీకరించి, తదనంతరము కుమారుఁ డచ్చయంత్రమును కొని న్వతంత్రముగ జీవించవచ్చునని, తండ్రి సలహా యిచ్చెను. కుమారుని విషయమై గవర్నరు స్తోత్రముగ వ్రాసినందుకు మన్నించి, వానిసలహా ప్రకారము నడచుట కప్పటి కవకాళము లేదని యమావణ పూర్వకముగ వానికి తండ్రి బాబువ్రాసి పంపెను.

ఈ సమయములో నొక ముచ్చట జరిగెను. అముచ్చటను, సం॥ 60-రములు వయస్సున బెంజుమిను, కంటను మేధుని గారి కుమారునికి బాబువ్రాసి పంపెను. “సం॥ 1724-ర ప్రారంభమున, నేను మీతండ్రిగారి నాఖరుపర్యాయము నూచితిని. ఆ సమయమున నేను పెన్నిలువనియాకు యెడటిమారు బెల్లి-

బద్ధిలిని. వారు నన్ను మర్యాదచేసిరి. వారి పుత్రక భాండా
గార ముండిన గదిలో నేము గొంతవఱకు మాటలాడితిమి.
నన్నంపకము చెట్టుటకు వారు నాతోవచ్చునపుడు, నేను వారి
తో మాటలాడుచుంటిని. మాటలనందడిని, దారిలోనున్న
దూలమును నేను చూడనందున, వారు శిరస్సువంచు, వంచు,
మని' ప్రక్కనుండి నాతోఁజెప్పిరిగాని, నాశిరస్సు దూలముఁ
దాఁకి దెబ్బ తినువఱకు, నేను వారిమాటను గ్రహింప లేకపోతిని.
సమయోచితముగ బుద్ధిని గఱపువారుగాన, నీవు బాలుఁడవు,
ఈ ప్రవచనములో శిరస్సువంచుకొని, నీవు తిరిగిన, ననేకములుగ
దెబ్బలు తివవని నాతోవారు చెప్పిరి. ఈ నలహా నాశిరస్సున
నాటినందున, నేను బాగుపడితిని. శిరస్సు లెత్తుకొని, తమకు
శృంగ భంగము జరిగి, విపత్తుల ననుభవించువారిని చూచి
నపును, నాజ్ఞప్తినీ నలహావచ్చుచుండె"నని బెంజమిను వ్రాసెను.

తలిదండ్రుల దీననలుపొంది, జ్ఞాపకార్థమై వారిచ్చిన ముత్త
పులను బట్టుకొని, వారిసెలవుగైకొని, బెంజమిను పడవనెక్కిను.
ఆ పడవ 'న్యూపోర్టు' పట్టణమునకు వచ్చెను. అక్కడ బెంజమిను
పడవదిగి, తనయన్న 'జూను'ను జూచుటకు వెల్లెను. అన్న
దమ్ములు కలిసికొని, పరస్పరాహ్లాదముతోఁగొంతమాటలాడిరి.
6, 7-నందత్సరములకు బూర్వము వీరిరువురు దండ్రుల బనిలో
సహకారులైయుండిరి. ఇట్లు, న్యూపోర్టులో గొంతకాల

ముందుటవలన, బెంజమిను ముందుకు నష్టమును జూపవలసి వచ్చెను. పెన్సిల్వానియాలో, 6, 7 కాదులు ఋణముక్తికింద నియ్యి, వలసిన వానియొద్ద నాసామును బుచ్చుకొనవలసిన దని, తన యన్న న్నే హితుడు 'వెర్నసు' అనువాడు బెంజమినుకు త్తర మిచ్చెను. తానుదిరిగి వ్రాయవలకు వసూలుచేసిన సామును బెంజమినునే జాగ్రత్తచేయుమని వెర్నసు చెప్పెను. ఈ పనిని తేయుటకు బెంజమి నొప్పకొనెను.

'న్యూపోర్టు, పట్టణము నదిలి 'న్యూయార్కు'కు వచ్చు నప్పటికి, బెంజమినుతోఁ గలిసి ఫిలడల్ఫియాకు పోవుట కితని న్నే హితుడు, కాలిన్సు, యెదురు చూచుచుండెను. గృహము నుండి వెలువడినచ్చినది మొదల కని నడవడి చెడిన దని న్నే హితునివలన వినినందుకెంతయు బెంజమిను విచారించెను. పోమ రియె, కాలిన్సుత్రాగుబోతాయెను. ఇతను న్యూయార్కులోఁ జేసిన ఋణములను దీర్చుటయేగాక, ప్రయాణములో నితని కర్చులకుఁగావలసినసామును బెంజమిను పెట్టెను. ఇందులకు, బెంజమిను ముందుకు విచారించవలసినవచ్చెను. బెంజమిను తలచుకొన నదియు, యతనికి బ్రీతికర మగునదియు నగు సంగతి యొకటి న్యూయార్కుపట్టణములో జరిగెను.

నూతన సీమలలో నుండువారికి పుస్తకాపేక్ష, యన్యోన్యమురాగము నాపాదించునని తలంపవచ్చును. ఆకాలమునందు

పుస్తకములు విశేషము వెలగలవి; సర్వజనోపయోగముగల పుస్తకభాండాగారములు లేవు; గృహస్థులు తగుమాత్రము స్వోపయోగమునకు వానిని సంపాదించుటకలదు; మతగ్రంథములను దప్ప, తదితరగ్రంథములను పఠనజేయువారులేరు. బెంజమిను యొక్క చిన్నతనములో, గ్రంథపారాయణచేయువాడనినను, యేబదిసంపుటములను సంపాదించినవాడనినను, అట్టివానిని గౌరవముగ నితరు లెన్నుటకలదు. మొదటినుండి, పాండిత్యమును నూతన సీమలవాను లెన్నికతోఁ జూచుచుండిరి.

సం॥ 1724-రమున 'విల్లియంబు డైటు' అను నతడు న్యాయాయుక్తపట్టణమున గవర్నరుగనుండెను. 'పనిముండు, తరువాత నాలోచన' జేయువాడీగవర్నరు. నూతన సీమలలోని యధికారులతోఁ జిరుకలహములాడి, గవర్నరుతనమంచిప్రాయమంతయు బోగొట్టుకొనెను. స్థాపించబడిన పుస్తకభాండాగారములలో మంచి దొకటి గవర్నరుకు గలదు. పుస్తకములనిన, వానిని జదువువారనిన, నితనికిఁ బ్రాణము. బోధనచుండి వచ్చుప్రయాణికులలో నొకడు కొన్నిసంపుటములుగలవాడని, నతడు వడవలోనుండెనని, పడవయధికారివలన గవర్నరు వినినను. అతనిని తనయొద్దకు తీసికొనిరమ్మను మని పడవయధికారితో గవర్నరు చెప్పెను. "నేను గవర్నరును జూచుటకు వెళ్లితిని. తానిన్నుతాగి తెలియలేక పడియున్నందున నాతో వానిని తీసి